

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Katarina Berlec

Meddržavne posvojitve iz Republike Makedonije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Katarina Berlec

Naslov naloge: Meddržavne posvojitve iz Republike Makedonije

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Št. strani: 80

Št. tabel: 20

Mentorica: prof. dr. Darja Zaviršek

Ključne besede: socialno starševstvo, posvojitve, meddržavna posvojitve, Republika Makedonija, zakonodaja meddržavnih posvojitvev, priprave na posvojitve, rodna kultura otroka, domovi za otroke

Povzetek:

Naloga povzema zakonodajo na področju meddržavnih posvojitvev, opisuje postopek posvojitve iz Republike Makedonije in primerjavo s postopkom posvojitve iz Ruske Federacije, priprave na posvojitve, pomen rodne kulture otroka, soočanje otroka s posvojitvijo, bivanje otrok v domovih za otroke in njihov vpliv na kasnejše življenje. Namen naloge je bilo ugotoviti, kako se starši spopadajo v postopkov posvojitve, kje črpajo vire moči, ali je bilateralni sporazum med R Slovenijo in R Makedonijo postopek olajšal, ali so starši imeli organizirane priprave na posvojitve, ali bodo/so starši seznanili otroka z dejstvom, da je posvojen in ali mu bodo približali njegovo rodno kulturo ter ali je rodna kultura vplivala na odločitev iz katere države bodo otroka posvojili. Raziskava je podala rezultate, da starši največ virov moči črpajo iz neformalne socialne mreže, da je sporazum med državama postopek podaljšal, da starši niso imeli organiziranih priprav na posvojitve, da bodo/so starši seznanili otroka z dejstvom da je posvojen in mu bodo/so približali njegovo rodno kulturo, ki pa ni imela vpliva pri odločitvi iz katere države bodo otroka posvojili.

Title: The Intercountry Adoptions from the Republic of Macedonia

Key words: social parenting, adoption, intercountry adoption, the Republic of Macedonia, intercountry adoption legislation, the preparations for the adoption, homes for children

Summary:

The graduation thesis is summarizing the law on international adoptions, describes the process of adoption in the Republic of Macedonia and comparison with the processes of adoption of the Russian Federation, preparations for adoption, the importance of native cultures of the child, importance of knowing that the child is adopted, residence of children in children's homes and their impact on later life. The aim of this work was to determine how the parents cope in process of adoption, where to pump human resources of power, whether it is a bilateral agreement between the Republic of Slovenia and the Republic of Macedonia procedure easier, did the parents had organized preparations for adoption, will/did parents informed the child with the fact that it is adopted, whether it will be closer to his native culture and did the native culture affected the decision in which country will they adopt. The survey gave results that parents have more resources can be drawn from informal social networks, that the agreement between the two countries process extended the process of adoption, that parents did not have organized the preparations for the adoption, parents will/did informed the child with the fact that he/she is adopted, it will be/did meet to his native culture and native culture had no influence in deciding in which country they will adopt.

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Katarina Berlec

Meddržavne posvojitve iz Republike Makedonije

Diplomsko delo

Mentorica: dr. Darja Zaviršek

Ljubljana, 2016

Predgovor

Med študijem na Fakulteti za socialno delo smo se dokaj malo dotaknili tem, povezanih z posvojitvijo. Ker me je ta tema od nekdaj zanimala, sem literaturo na to temo prebirala v prostem času in že takrat ugotovila, da je tudi literatura skopo zastopana. Podrobneje sem se s posvojitvijo seznanila, ko je par v moji okolici posvojil deklico iz Makedonije. Par je večkrat omenil, da sta imela precej težav zaradi nepoznavanja postopka meddržavne posvojitve in, da strokovne literature na to temo, skoraj ni. Takrat sem pričela razmišljati o tem, da bi svojo diplomsko nalogo posvetila meddržavnim posvojitvam. Po prebiranju literature in pogovoru z omenjenim parom, sem se odločila, da se omejim samo na meddržavne posvojitve iz Makedonije, saj o tej državi ni veliko napisanega, v primerjavi z meddržavnimi posvojitvami iz Vzhodnjeevropskih držav.

Odločila sem se, da v teoriji zaobjamem celoten postopek meddržavne posvojitve iz Makedonije, pregled zakonodaje meddržavnih posvojitvev, priprave na posvojitvev, pomoč med in po postopku posvojitve, možnost posvojitve romskega otroka, pomen rodne kulture otroka in stvarnosti otroka, bivanje v otroških domovih in posledice bivanja v instituciji. V raziskovalnem delu pa sem skozi pogovore s pari, ki so posvojili otrok, teorijo prenesla v prakso. V intervjujih sem se dotaknila tudi problemov in težav, s katerimi so se srečevali pari med in po postopku posvojitve in kam so se obrnili po pomoč. Namen raziskave je predvsem pomoč parom, ki se odločajo za posvojitvev in parom, ki so v postopku posvojitve in potrebujejo pomoč.

Med pogovori s pari, ki so posvojili otroka sem večkrat slišala, kako pomembno je sodelovanje med njimi in medsebojna pomoč. Upam, da bo tudi moja diplomatska naloga lahko v pomoč tistim, ki bodo naleteli na težave med in po postopku posvojitve. Prav tako bi rada opozorila na pomanjkanje znanja in izkušenj na tem področju na centrih za socialno delo.

Da sem svojo diplomsko nalogo lahko napisala in izpeljala, se moram zahvaliti Metki in Boštjanu, ki sta me podrobneje seznanila z meddržavnimi posvojitvami iz Makedonije, delila z mano izkušnje, me povezala z ostalimi pari in sodelovala pri raziskovalnem delu. Prav tako se zahvaljujem vsem parom, ki so pristali na pogovor z mano in s tem oblikovali mrežo pomoči še ostalim parom. Zahvalila bi se družini in prijateljem za spodbudne besede med pisanjem. Za smernice, nasvete in pomoč pa se zahvaljujem svoji mentorici prof. dr. Darji Zaviršek.

Kazalo vsebine

1.	Teorija.....	1
1.1.	Posvojitev in socialno starševstvo	1
1.2.	Zakonodaja na področju posvojitve	3
1.2.1.	Konvencija o otrokovih pravicah	3
1.2.2.	Konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah	4
1.2.3.	Zakon o ratifikaciji sporazuma med vlado Republike Slovenije in vlado Republike Makedonije o meddržavnih posvojitvah (bmcmp)	7
1.3.	Postopek posvojitve otroka iz Republike Makedonije.....	10
1.3.1.	Primerjava med posvojitvijo otroka iz Republike Makedonije in Ruske federacije	11
1.4.	Priprave na posvojitev otroka	14
1.4.1.	Priprave na posvojitev v tujini.....	16
1.4.2.	Posvojitev romskega otroka.....	17
1.5.	Otrokova stvarnost in rodna kultura	17
1.6.	Bivanje v otroških domovih in vpliv na življenje po posvojitvi	19
2.	Problem.....	22
3.	Metodologija.....	23
3.1.	Vrsta raziskave	23
3.2.	Merski instrument	23
3.3.	Populacija in vzorec	23
3.4.	Zbiranje podatkov	23
3.5.	Analiza in obdelava podatkov.....	24
4.	Rezultati in razprava	29
4.1.	Postopek posvojitve	29
4.1.1.	Opis postopka posvojitve.....	29
4.1.2.	Slabosti postopka.....	30
4.1.3.	Pozitivne izkušnje med postopkom posvojitve	31
4.1.4.	Mnenje o postopku	32
4.2.	Mnenje o bilateralnem sporazumu.....	32
4.2.1.	Negativno mnenje.....	32
4.2.2.	Pozitivno mnenje	33
4.3.	Odločitev za posvojitev iz Republike Makedonije	34

4.3.1.	Dolga čakalna doba v Sloveniji.....	34
4.3.2.	Negativni razlog v postopku državne posvojitve	34
4.3.3.	Pozitivno mnenje o posvojitvi iz Republike Makedonije	35
4.3.4.	Bilateralni sporazum z Republiko Makedonijo.....	35
4.4.	Priprave na posvojitev	36
4.4.1.	Odsotnost priprav	36
4.4.2.	Nepotrebnost priprav.....	36
4.4.3.	Pozitivno mnenje o pripravah	36
4.4.4.	Priprave v društvu Deteljica.....	37
4.4.5.	Neformalne priprave.....	37
4.4.6.	Predlog za priprave na posvojitev	37
4.5.	Težave in iskanje pomoči	38
4.5.1.	Potrebna pomoč.....	38
4.5.2.	Neformalni viri moči.....	39
4.5.3.	Formalni viri moči.....	39
4.5.4.	Predlog za izboljšanje mreže virov moči	40
4.6.	Pomoč po končanem postopku posvojitve	40
4.6.1.	Potrebna pomoč.....	40
4.6.2.	Formalni vir moči.....	41
4.6.3.	Neformalni vir moči	42
4.7.	Pomen otrokove rodne kulture	42
4.7.1.	Vpliv kulture pri odločitvi o posvojitvi iz Republike Makedonije	42
4.7.2.	Seznaiter otroka z rodno kulturo.....	43
4.8.	Posvojitev romskega otroka.....	44
4.8.1.	Pomen etnične pripadnosti	44
4.8.2.	Pozitivno mnenje.....	45
4.8.3.	Pripravljenost na možnost posvojitve romskega otroka.....	45
4.8.4.	Mnenje o družbenem pogledu na Rome.....	45
4.9.	Seznaiter otroka s posvojitvijo	46
4.9.1.	Seznaiter otroka s posvojitvijo	46
4.9.2.	Način seznaitve.....	47
4.9.3.	Vir moči.....	48
4.9.4.	Pomoč pri iskanju korenin.....	48

4.10.	Bivanje v otroških domovih in vpliv na življenje po posvojitvi	49
5.	Sklepi.....	50
6.	Predlogi.....	51
7.	Povzetek.....	52
8.	Uporabljena literatura in viri	54
8.1.	Uporabljena literatura	54
8.2.	Spletni viri.....	56
9.	Priloge.....	57
9.1.	Kodiranje izjav.....	57
9.2.	Ureditev izjav po kodah in združevanje v podkategorije.....	70

Kazalo tabel

Tabela 3.1: Primer kodiranja izjav pri kategoriji Postopek posvojitve	27
Tabela 3.2: Primer ureditve izjav po kodah in združevanje v podkategorije v kategoriji Postopek posvojitve.....	28
Tabela 9.1: Kodirane izjave za kategorijo Postopek posvojitve	57
Tabela 9.2: Kodirane izjave za kategorijo Mnenje o bilateralnem sporazumu	60
Tabela 9.3: Kodirane izjave za kategorijo Odločitev za posvojitev iz Makedonije.....	61
Tabela 9.4: Kodirane izjave za kategorijo Priprave na posvojitev.....	62
Tabela 9.5: Kodirane izjave za kategorijo Težave in iskanje pomoči.....	64
Tabela 9.6: Kodirane izjave za kategorijo Pomoč po končanem postopku posvojitve	65
Tabela 9.7: Kodirane izjave za kategorijo Pomen otrokove rodne kulture	66
Tabela 9.8: Kodirane izjave za kategorijo Posvojitev romskega otroka	67
Tabela 9.9: Kodirane izjave za kategorijo Seznanitev otroka s posvojitvijo	69
Tabela 9.10: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Postopek posvojitve	70
Tabela 9.11: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Mnenje o bilateralnem sporazumu	73
Tabela 9.12: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Odločitev za posvojitev iz Makedonije.....	74
Tabela 9.13: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Priprave na posvojitev	74
Tabela 9.14: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Težave in iskanje pomoči.....	76
Tabela 9.15: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Pomoč po končanem postopku posvojitve	77
Tabela 9.16: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Pomen otrokove rodne kulture	78
Tabela 9.17: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Posvojitev romskega otroka	78
Tabela 9.18: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Seznanitev otroka s posvojitvijo	79

1. Teorija

1.1. Posvojitev in socialno starševstvo

V današnjem času se vse pogostejše srečujemo s pojmom socialnega starševstva. Statistični podatki govorijo, da se zmanjšuje sklepanje zakonskih zvez, povečuje se število ločitev, veliko je enostarševskih družin in združenih družin. Vsakdanja praksa pokaže, da so v porastu družinska razmerja, ki vsebujejo prepletenost biološkega in socialnega starševstva in jih najdemo pod imeni združene (sestavljene, reorganizirane) družine, posvojiteljske/adaptivne družine, istospolne družine in družine, v katerih je bila za reprodukcijo uporabljena medicinska reproduktivna tehnologija. Socialno starševstvo pa je definirano kot družbeni odnos med odraslim in otrokom, ki ne temelji na krvni povezavi, temveč na socialno-čustveni in je, glede na časovno dimenzijo, stalen, po svoji kvaliteti intime in vsebuje ekonomsko odgovornost odraslega do otroka. Socialno starševstvo pomeni opravljanje starševskih funkcij v daljšem časovnem obdobju. Odrasli so za otroka »pomembni drugi«, ne glede na to, ali jih tako definira tudi zakonodaja (Zaviršek 2009).

V Sloveniji poznamo vse več posvojitve po drugi svetovni vojni, danes pa so v porastu mednarodne posvojitve, saj je v državi malo otrok za posvojitev glede na število potencialnih staršev, ki bi posvojili otroka. Kljub povečanju števila posvojitve, je govor o njih še vedno stigmatizirajoč in mnogi ljudje o tem, da so posvojeni, dolgo ne izvedo oz. izvejo od »zunaj« in »po naključju«. Večina parov, ki so posvojili otroka in otrok, ki so posvojeni vsaj enkrat doživi negativen odziv okolja, zato se morajo posebno izkazati in so pod drobnogledom okolice (Zaviršek 2009).

Danes je posvojitev predvsem namenjena v otrokovo korist, zaščiti otroka in njegovih interesov in je najučinkovitejši socialno varstveni ukrep za otroke, ki nimajo možnosti odraščanja v biološki družini. Posvojitve v Sloveniji izvajajo po zakonskih pooblastilih državne službe oziroma javni zavodi, centri za socialno delo. Centri za socialno delo odločajo o družinskih razmerjih v upravnem postopku, posledično po tem postopku odločajo tudi o posvojitvi. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih vsebuje pravila o postopku za posvojitev, centrom za socialno delo pa nalaga različne naloge, ki jih na področju posvojitve izvajajo kot javna pooblastila. Formalni postopek posvojitve (mednarodne in znotraj Slovenije) izvajajo zgolj centri za socialno delo, se pa v proces vključujejo tudi društva in nevladne organizacije. Organizacije, društva, ki pri nas delujejo na področju mednarodnih posvojitve so Društvo Deteljica, Društvo za večjo rodnost

Slovencev, Zavod SOS otroci in mednarodne posvojitve, informacije in mnenja pa so dostopna na forumih Med.Over.Net, Živa portal, Ringaraja, Forum 22 (več avtorjev 2009: 49). Bodoči starši so večkrat omenili, da so pogrešali informacije o mednarodni posvojitvi in bili prepuščeni sami sebi in svoji iznajdljivosti, saj je še vedno malo informacij o mednarodni posvojitvi in veliko neznanja, tudi s strani strokovnih delavcev na tem področju (Rezar 2009).

1.2. Zakonodaja na področju posvojitve

V Sloveniji posvojitve ureja Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Zakon opredeljuje pogoje za posvojitve, razmerja, ki z njo nastanejo, postopek posvojitve in neveljavnost posvojitve (ULRS 90/2011).

Temeljni mednarodni dokumenti, ki urejajo posvojitve so Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah, Konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah in v primeru posvojitve iz Republike Makedonije še Zakon o ratifikaciji sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Makedonije o meddržavnih posvojitvah.

1.2.1. Konvencija o otrokovih pravicah

Konvencijo o otrokovih pravicah je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov novembra 1989, veljati je začela septembra 1990. Zavzema se za priznanje otrokovih pravic brez kakršnegakoli razlikovanja, upoštevanje otrokove koristi, spoštovanje otrokove pravice do ohranjanja lastne identitete, jamči, da otrok ne bo proti volji staršev ločen od njih, razen če je ločitev nujna za otrokovo korist (1. člen - 9. člen). Oba starša ali odvisno od primera, zakoniti skrbniki, so enako odgovorni za otrokovo vzgojo in korist; otrokove koristi so njihova poglavitna skrb (18. člen). Države pogodbenice bodo z ustreznimi ukrepi varovale otroka pred vsemi oblikami telesnega ali duševnega nasilja, poškodb ali zlorab, zanemarjanja ali malomarnega ravnanja, trpinčenja ali izkoriščanja (19. člen).

Otrok, ki je začasno ali za stalno prikrajšan za svoje družinsko okolje ali katerega koristi ne dopuščajo, da bi še naprej ostal v tem okolju, ima pravico do posebnega varstva in pomoči, ki mu jo zagotovi država. Možne oblike nadomestne skrbi so: rejništvo, kafalo po islamskem pravu, posvojitve, nastanitev v primernih ustanovah, namenjenih skrbi za otroka. Pri preučevanju rešitev naj bo posebna pozornost posvečena zaželeni nepretrganosti otrokove vzgoje in njegovemu etničnemu, verskemu, kulturnemu in jezikovnemu poreklu (20. člen). Otrokovo posvojitve odobri samo pristojni organ, ki ugotovi, da je posvojitve dopustna glede na otrokov položaj v zvezi s starši, sorodniki in zakonitimi skrbniki in, da so po zahtevi dale prizadete osebe svoje odgovorno soglasje k posvojitvi. Mednarodna posvojitve je lahko alternativen način skrbi za otroka, če zanj ni

moč najti rejniške ali adoptivne družine ali na ustrezen način poskrbeti zanj v njegovi matični državi. Otrok mora biti pri mednarodni posvojitvi deležen enakega varstva in norm, kakršne veljajo pri nacionalni posvojitvi. Z ustreznimi ukrepi morajo države podpisnice zagotoviti, da pri mednarodni posvojitvi otroka nastanitev ne bo imela za posledico neupravičenega bogatenja tistih, ki so vanjo vključeni. Otrokovo nastanitev v drugi državi izvedejo pristojni organi ali telesa (21. člen).

Države pogodbenice priznavajo, da mora duševno ali telesno prizadet otrok uživati polno in dostojno življenje v razmerah, ki jamčijo dostojanstvo, spodbujajo samozavest in olajšujejo njegovo dejavno udeležbo v družbi (23. člen). Konvencija obravnava tudi otrokovo pravico do socialnega varstva, otrokovo pravico do izobraževanja, do počitka in prostega časa, otrokovo pravico do zaščite pred ekonomskim izkoriščanjem. Države podpisnice morajo z ustreznimi ukrepi zavarovati otroka pred vsemi oblikami spolnega izkoriščanja in spolnih zlorab, pred ugrabitvijo, prodajo ali trgovanjem z otroki, varovati pred vsemi oblikami izkoriščanja otroka, mučenju ali drugemu okrutnemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju, upoštevati predpisano ravnanje v kazenskem postopku zoper otroka (25. člen- 41. člen). (UL RS št. 35/1992)

1.2.2. Konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah

Konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah je bila sprejeta dne 29. maja 1993 v Haagu. Slovenija je razglasila Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah na seji 20. maja 1999. Osrednji organ v Sloveniji je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki v sodelovanju z Ministrstvom za notranje zadeve skrbi za izvajanje konvencije.

Cilji konvencije so določiti zaščitne ukrepe, ki bodo zagotavljali, da so meddržavne posvojitve v otrokovo korist in, da se spoštujejo njegove temeljne pravice; vzpostaviti tak sistem sodelovanja med državami pogodbenicami, ki bo zagotavljal spoštovanje zaščitnih ukrepov, in s tem preprečil ugrabitve, prodajo ali trgovino z otroki; zagotoviti da bodo države pogodbenice priznavale posvojitve, izvedene v skladu s to konvencijo (1. člen). Vključuje posvojitve, pri katerih nastane trajno razmerje starši – otrok (2. člen).

Zahteve za meddržavne posvojitve so: ugotovitev, da se otrok lahko posvoji; preučitev možnosti za namestitev otroka v matični državi in nato ugotoviti, da je meddržavna

posvojitve v korist otroka; prepričati se je potrebno, da je bilo soglasje osebe, institucije in organov dano prostovoljno v zahtevani pravni oblik ter pisno izraženo in potrjeno; soglasje ne sme biti pridobljeno s plačilom ali kakršnim koli nadomestkom; preveriti, če je mati dala soglasje šele po rojstvu otroka; glede na starost in zrelost otroka se je potrebno prepričati, da je bil otrok deležen posvetovanja in ustreznih informacij o posledicah posvojitve in njegovega soglasja, upoštevajo se njegove želje in mnenja, njegovo soglasje mora biti dano prostovoljno in ne sme biti pridobljeno s plačilom ali kakršnim koli nadomestilom. Pristojni organi države sprejema morajo ugotoviti, da so predvideni posvojitelji ustrezni in izpolnjujejo pogoje za posvojitve; prepričati se morajo, da so bili predvideni posvojitelji deležni ustreznega svetovanja in ugotoviti, da otrok ima ali bo dobil dovoljenje za vstop v to državo in stalno bivališče v njej (4. člen - 5. člen).

Država pogodbenica določi osrednji organ oz. več osrednjih organov za opravljanje dolžnosti, ki jih organom nalaga konvencija. Osrednji organi sodelujejo in spodbujajo sodelovanje med pristojnimi organi v svojih državah za zaščito in doseganje drugih ciljev konvencije, zagotavljajo informacije o posvojitveni zakonodaji svoje države in druge splošne informacije, se medsebojno obveščajo o izvajanju konvencije, izvajajo ustrezne ukrepe za preprečitev nezakoniti finančnih ali drugih koristi v zvezi s posvojitvijo, zatirajo vse dejavnosti, ki so v nasprotju s konvencijo, zbirajo, hranijo in izmenjujejo informacije o razmerah otroka in predvidenih posvojiteljih, olajšujejo, spremljajo in pospešujejo postopke za posvojitve, spodbujajo razvoj svetovalnih služb za posvojitve in spremljanje posvojitve v državi, izmenjujejo splošna poročila z ocenami izkušenj pri meddržavnih posvojitvah, ugodijo upravičenim zahtevam drugih osrednjih ali javnih zavodov za informacije o posameznih posvojitvenih primerih. Pooblaščen organ deluje nepridobitno v skladu s pogoji in omejitvami ter pod nadzorom pristojnih državnih organov (6. člen – 13. člen).

Osebe, ki želijo posvojiti otroka s prebivališčem v drugi državi pogodbenici, vložijo prošnjo pri osrednjemu organu države, v kateri prebivajo in ta organ se prepriča, da so prosilci ustrezni in izpolnjujejo pogoje za posvojitve, nato pripravijo poročilo s podatki o njihovi identiteti, izpolnjevanju pogojev za posvojitve, poreklu, družinski in zdravstveni anamnezi, družbenem okolju, razlogih za posvojitve, možnosti za izvedbo meddržavne posvojitve ter z značilnostmi otrok, za katere bi bili primerni skrbeti. To poročilo se pošlje osrednjemu organu matične države in ta, če se prepriča, da se otrok lahko posvoji, pripravi poročilo s podatki o otrokovi identiteti, primernosti za posvojitve, poreklu, družbenem okolju, družinski in zdravstveni anamnezi otroka in njegove družine, ter o vseh potrebah

otroka, ustrezno upošteva otrokovo vzgojo in etnično, versko ali kulturno poreklo. Osrednji organ na podlagi poročil o otroku in predvidenih posvojiteljih odloči, da je predvidena namestitev v korist otroka. Osrednjemu organi sprejema pošlje svoje poročilo o otroku, dokazila o potrebnih soglasjih ter utemeljitev svoje odločitve o namestitvi, paziti pa mora, da ne razkrije identitete matere in očeta, če se v matični državi ti podatki ne smejo razkriti. Odločitev o tem, ali naj se otrok zaupa predvidenim posvojiteljem, sme matična država sprejeti le, če je osrednji organ te države zagotovil soglasje predvidenih posvojiteljev in tako odločitev odobril; če se osrednja organa obeh držav strinjata, da se posvojitev lahko izvede in, če je bilo ugotovljeno, da so predvideni posvojitelji ustrezni in izpolnjujejo pogoje za posvojitev in da otrok ima ali bo dobil dovoljenje za vstop in stalno prebivališče v državi sprejema. Osrednja organa obeh držav morata zagotoviti, da se premestitev otroka iz matične države v državo sprejema izvede v varnih in primernih okoliščinah, po možnosti v spremstvu posvojiteljev ali predvidenih posvojiteljev. Osrednja organa se medsebojno obveščata o poteku posvojitve in ukrepih za njeno izvedbo ter kako napreduje namestitev, če se zahteva poskusna doba. Če osrednji organ države sprejema po premestitvi meni, da posvojitev ni v otrokovo korist, mora ukreniti vse potrebno, da zaščiti otroka z naslednjimi ukrepi: otrok se odvzame predvidenim posvojiteljem in se zanj uredita začasna vzgoja in varstvo; poskrbeti za novo nastanitev otroka z namenom posvojitve (posvojitev ne sme biti izvedena, dokler osrednji organ matične države ni ustrezno obveščen o novih predvidenih posvojiteljih) ali poskrbeti za drugo dolgoročno vzgojo in varstvo; poskrbeti, za otrokovo vrnitev, če je to v njegovo korist, kot zadnjo možnost. Glede na otrokovo starost in zrelost, se z njim posvetuje in pridobi njegovo soglasje glede ukrepov, ki jih je potrebno sprejeti (14. člen – 21. člen).

Ko je potrjeno, da je bila posvojitev izvedena v skladu s konvencijo, se pravnomočno prizna v drugih državah pogodbenicah. Država pogodbenica sme odkloniti priznanje posvojitve le, če je posvojitev v očitnem nasprotju z njenim javnim redom, če upošteva korist otroka. Priznanje posvojitve obsega: priznanje pravnega razmerja starši otrok med otrokom in posvojiteljem; priznanje starševske odgovornosti posvojiteljev do otroka; prekinitev predhodnega pravnega razmerja med otrokom in njegovo materjo in očetom, če ima posvojitev tak učinek v državi pogodbenici, v kateri je bila posvojitev izvedena. Če posvojitev, odobrena v matični državi, ne prekine predhodnega pravnega razmerja med otrokom in starši, se ta lahko v državi prejema spremeni v posvojitev s takim učinkom, če je to dovoljeno po zakonu države sprejema in, če so bila dana soglasja za tako posvojitev (23. člen – 27. člen).

Med predvidenimi posvojitelji in otrokovimi naravnimi starši ali drugim skrbnikom, ne sme priti do stika, dokler zahteve iz 4. in 5. člena niso izpolnjene, razen če se posvojitev izvede znotraj družine ali, če je tak stik v skladu s pogoji, ki jih postavi pristojni organ matične države. Pristojni organi države pogodbenice zagotovijo, da se pri njih hranijo zbrani podatki o otrokovem poreklu, posebej podatki o identiteti staršev ter o njegovi zdravstveni anamnezi. Zagotoviti morajo, da ima otrok ali njegov predstavnik dostop do teh podatkov, če je to dovoljeno po zakonu te države, vendar ob ustreznem svetovanju. Osební podatki, zbrani in poslani v skladu s to konvencijo, se uporabijo izključno za namen, za katerega so bili zbrani in poslani (28. člen – 31. člen).

Z meddržavno posvojitvijo ne sme nihče pridobiti nepoštené finančne ali druge koristi. Zračunajo ali plačajo se lahko samo dejanski stroški in izdatki, ki vključujejo razumno plačilo za delo sodelujočih oseb pri posvojitvi (32. člen).

Pristojni organ države, v katero je namenjen dokument, lahko zahteva, da je dostavljen overjen prevod dokumenta, skladen z izvirnikom. Če ni drugače določeno, stroške prevoda krijejo predvideni posvojitelji (34. člen). Pristojni organi pogodbenic v postopku posvojitve ukrepajo hitro (35. člen) (UL RS št. 14/99-MP).

1.2.3. Zakon o ratifikaciji sporazuma med vlado Republike Slovenije in vlado Republike Makedonije o meddržavnih posvojitvah (bmkmmp)

Sporazum je bil podpisan v Skopju 27. februarja 2007. Osrednja organa sta Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enako možnosti v RS in Ministrstvo za delo in socialno politiko v RM. Pooblaščeni organi so pristojni centri za socialno delo v RS in RM.

Cilji sporazuma so določiti pogoje in način izvajanja meddržavnih posvojitvev, ki bodo zagotavljali, da je ta meddržavna posvojitev v otrokovo korist in da se s postopkom posvojitve spoštujejo njegove temeljne pravice, priznane v nacionalni zakonodaji in v mednarodnih aktih, ki sta jih ratificirali obe državi ter vzpostaviti tak sistem sodelovanja med pogodbenicama, ki bo zagotavljal spoštovanje ukrepov za zaščito otrok in s tem preprečitve ugrabitve, prodaje ali trgovine z otroki (2. člen).

Posvojitev, izvedena po tem sporazumu, je trajna in se ne more razvezati (3. člen).

Osebe, ki želijo mednarodno posvojiti otroka, vložijo vlogo pri pristojnem organu države, v kateri bivajo, le-ta preveri izpolnjevanje pogojev in nato pošlje vlogo bodočega

posvojitelja in poročilo s svojimi ugotovitvami ter ustrezno dokumentacijo osrednjemu organu te države (4. člen). Če osrednji organ države sprejema oceni, da je vlagatelj primeren, pošlje vlogo in poročilo z ustrezno dokumentacijo osrednjemu organu matične države in o tem obvesti vlagatelja (5. člen). Pooblaščen organ matične države preveri, ali so za otroka oz. mladoletno osebo izpolnjeni pogoji za meddržavno posvojitve in v skladu z ugotovitvijo pripravi poročilo s podatki o otrokovi identiteti, primernosti za posvojitve, poreklu, družinskem okolju, socialni in zdravstveni anamnezi otroka in njegove družine, ter o morebitnih posebnih potrebah otroka (6. člen). Dokumentacija se pošlje osrednjemu organu matične države, in če le-ta oceni, da so pogoji za meddržavno posvojitve na strani otroka v celoti izpolnjeni, pooblaščen organ matične države izmed vlagateljev iz države sprejema izbere najprimernejšega posvojitelja. Osrednji organ matične države poročilo in dokumentacijo o otroku pošlje osrednjemu organu države sprejema in ga obvesti o obdobju predhodne namestitve, ki pa ne sme biti daljše od enega leta (7. člen). Osrednji organ sprejema obvesti o prejemu poročila in dokumentacije izbranega posvojitelja in mu omogoči seznanitev z vsebino, ne da bi se pri tem razkrila identiteta otroka in bioloških staršev. Izbrani posvojitelj na podlagi teh podatkov izrazi svoje dokončno strinjanje s posvojitvijo s pisno izjavo, ki jo poda pri pooblaščenem organu države sprejema, ta pa jo pošlje osrednjemu organu države sprejema (8. člen).

Po pridobitvi soglasja pristojni organ matične države sprejme odločitev o predhodni namestitvi v družino izbranega posvojitelja, pooblaščen organ države sprejema ves čas spremlja bivanje otroka in vsak mesec pripravi pisno poročilo, ki ga pošlje osrednjemu organu države sprejema, ta pa ga pošlje osrednjemu organu matične države. Po prejetju poročil, pooblaščen organ matične države poda mnenje osrednjemu organu matične države, ali se otrok lahko posvoji s strani izbranega posvojitelja. Pristojni organ matične države izda odločbo o posvojitvi ali odločbo, s katero ugotovi, da pogoji za posvojitve niso izpolnjeni, ker posvojitve ni v korist otroka in jo pošlje osrednjemu organu države sprejema (9. člen). Če je otrok predhodno nameščen v družini izbranega posvojitelja in se nahaja v državi sprejema in osrednji organ te države meni, da ni v otrokovo korist, da ostane pri izbranem posvojitelju, mora narediti vse potrebno, da zaščiti otroka in sicer: poskrbeti, da se otrok odvzame izbranemu posvojitelju in se zanj uredita začasna vzgoja in varstvo; v posvetovanju z osrednjim organom matične države poskrbeti za novo nastanitev otroka z namenom posvojitve, ali če to ni mogoče, poskrbeti za drugo dolgoročno vzgojo in varstvo; kot zadnjo možnost poskrbeti za otrokovo vrnitev, če je to v njegovo korist (10. člen). Če se po izdaji odločbe izkaže, da kateri od pogojev za posvojitve ni bil izpolnjen,

organ matične države, ki je izdal odločbo o posvojitvi, uvede postopek za razveljavitev te odločbe (11. člen).

Odločba o predhodni namestitvi oz. odločba o posvojitvi, ki jo izda pristojni matični organ države (Slovenije ali Makedonije) na podlagi tega sporazuma, predstavlja osnovo za pridobitev dokumentov za izstop otroka iz matične države. V Sloveniji odločba o predhodni namestitvi oz. odločba o posvojitvi, ki jo izda pristojni matični organ države velja kot dovoljenje za začasno prebivanje, ki otroku omogoča vstop in prebivanje v državi sprejema do pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje v skladu z določbami zakonodaje države sprejema oz. v primeru začasne namestitve za čas namestitve. V Makedoniji odločba o predhodni namestitvi oz. odločba o posvojitvi, ki jo izda pristojni matični organ države predstavlja osnovo za pridobitev dovoljenja za začasno prebivanje, ki otroku omogoča vstop in prebivanje v državi sprejema do pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje v skladu z določbami zakonodaje države sprejema oz. v primeru začasne namestitve za čas namestitve (12. člen). Otrok, ki je z odločbo pristojnega organa matične države predhodno nameščen v družino izbranega posvojitelja, je, ne glede na to, da nima stalnega prebivališča v državi sprejema, zdravstveno zavarovan kot družinski član zavarovanca – izbranega posvojitelja (13. člen).

Osrednja organa se ves čas postopka medsebojno obveščata o poteku posvojitve (14. člen) in spodbujata sodelovanje med pooblaščenimi organi v svojih državah za varstvo otrok in doseganje drugih ciljev sporazuma. Osrednja organa neposredno ukreneta vse, da zagotovita informiranje o posvojitveni zakonodaji in postopkih svoje države ter druge informacije (npr. statistični podatki) in, da se medsebojno obveščata o izvajanju tega sporazuma in se enkrat letno srečujeta (15. člen). Prav tako izvajata ustrezne ukrepe za preprečitev nezakonitih finančnih ali drugih koristi v zvezi s posvojitvijo ter ukrepe za preprečevanje vseh dejavnosti, ki so v nasprotju s cilji tega sporazuma (16. člen). Osrednja organa in pooblaščen organi pogodbenic zagotovijo hrambo podatkov in dostop do njih v skladu z nacionalno zakonodajo (17. člen).

Izbrani posvojitelji krijejo stroške premestitve otroka iz matične države v državo sprejema, vključno s stroški prevoza v državi sprejema; stroške potnega lista ter morebitne potrebne izdatke zdravstvenega in psihološkega poročila; stroške uradnih listih in administrativne ter druge stroške (20. člen) (UL RS št. 113/2007).

1.3. Postopek posvojitve otroka iz Republike Makedonije

Postopek za posvojitve se prične na pristojnem centru za socialno delo v državi sprejema na predlog bodočega posvojitelja. Strokovni delavci na centrih za socialno delo delajo po postopku, ki ga določa ZZZDR in Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo. Bodoča posvojitelja morata oddati vlogo na pristojni center za socialno delo in predložiti naslednje dokumente:

- življenjepis;
- izpisek iz rojstne matične knjige;
- poročni list (če sta bodoča posvojitelja zakonca);
- zdravniško spričevalo;
- potrdilo o osebnih dohodkih;
- potrdilo o nekaznovanju;
- potrdilo sodišča, da ni uvedena preiskava, da ni vložena obtožnica in ni izdana obsodilna sodba;
- potrdilo, da osebi ni odvzeta roditeljska pravica oz. oseba ni postavljena pod skrbništvo;
- mnenje pristojnega centra za socialno delo.

Po prejemu vloge ali klica para, ki namerava posvojiti otroka, sledi povabilo na informativen pogovor. Na pogovoru se podajo osnovne informacije o posvojitvi, o pogojih za posvojitve, o specifičnosti posvojiteljske stvarnosti, o pomenu priprav na posvojitve ter možnostih vključitve v obstoječe programe priprave na posvojitve. Na drugem poglobljenem pogovoru se strokovni delavec s parom pogovori o motivih za posvojitve, pričakovanjih, o življenjskih izkušnjah in partnerskem odnosu, skupno se oceni realno možnost za posvojitve. Sledi poglobljen pogovor, usmerjen intervju s psihologinjo in obisk strokovnih delavcev na domu. Center za socialno delo nato pridobiva z zakonom določene dokumentacije o izpolnjevanju pogojev za posvojitelje in poda skupno oceno stanja, s poudarkom na specifičnost medkulturne posvojitve in ohranjanja otrokove identitete. Podatke vnese v bazo podatkov in odstopi dokumentacijo Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo). Če ministrstvo na podlagi poročila CSD-ja oceni, da je vlagatelj primeren, ker izpolnjuje vse pogoje za posvojitve, pošlje vlogo in poročilo z ustrezno dokumentacijo osrednjemu organu matične države. Osrednji organ matične

države pošlje vso prejeto dokumentacijo pooblaščenemu organu matične države, ki preveri, ali so za otroka, ki se daje v posvojitev izpolnjeni vsi pogoji za posvojitev in na podlagi tega pripravi poročilo s podatki o otrokovi identiteti, primernosti za posvojitev, poreklu, družinskemu okolju, socialni in zdravstveni anamnezi otroka in njegove družine ter o morebitnih posebnih potrebah otroka in vso to pripravljeno dokumentacijo pošlje osrednjemu organu matične države. Osrednji organ oceni, ali so pogoji za meddržavno posvojitev na strani otroka v celoti izpolnjeni in izmed vlagateljev iz države sprejema izbere najprimernejšega posvojitelja in poročilo in dokumentacijo o otroku pošlje osrednjemu organu (MDDSZ) države sprejema ter ga obvesti o obdobju predhodne namestitve, ki pa ne sme biti daljši od enega leta. MDDSZ obvesti izbrani par, ki namerava posvojiti otroka in mu posreduje podatke o otroku, vendar pa pri tem ne sme razkriti identitete otroka in njegovih bioloških staršev. Par, ki namerava posvojiti otroka, na podlagi podatkov o otroku s pisno izjavo izrazi svoje dokončno strinjanje s posvojitvijo, ki jo MDDSZ pošlje osrednjemu organu matične države. Pristojni organ matične države sprejme odločitev o predhodni namestitvi otroka v družino. Del predhodne namestitve se odvija v Republiki Makedoniji, preostanek pa lahko otrok biva na domu para, ki bo otroka posvojil. Ves čas se bivanje otroka spremlja in pooblaščen organ Republike Slovenije pošilja poročila v matično državo. Na podlagi poročil osrednji organ Republike Makedonije odloči, ali se otrok lahko posvoji s strani izbranega para in na podlagi pozitivne odločitve izda odločbo o posvojitvi (Zakon o ratifikaciji sporazuma med vlado Republike Slovenije in vlado Republike Makedonije o meddržavnih posvojitvah, 2007).

1.3.1. Primerjava med posvojitvijo otroka iz Republike Makedonije in Ruske federacije

Največ meddržavno posvojenih otrok v Slovenijo pride iz Rusije, saj se za to posvojitev pari odločijo predvsem zaradi krajše čakalne dobe in hitre prilagoditve otroka na novo okolje. Začetni postopek za meddržavno posvojitev se prične na centru za socialno delo v Sloveniji. Par, ki namerava posvojiti otroka, mora ustrezati pogojem za posvojitev in dobiti odločbo za posvojitev.

Tako kot v Makedoniji gre tudi ruski otrok lahko v postopek meddržavne posvojitve le v primeru, ko otroku ni bilo možno najti ustreznih posvojiteljev za nacionalno posvojitev. Tuj državljan, ki želi posvojiti otroka iz Ruske federacije, mora podati pisno izjavo s

prošnjo za posredovanje podatkov o otrocih iz evidence podatkov, te podatke pa prejme po preteku šestih mesecev od vpisa v register. Pogoji, ki jih morajo izpolnjevati pari, ki nameravajo posvojiti otroka so, da pridobijo dokument, ki potrjuje najdbo potencialnega otroka, ki gre v posvojitev, v evidenci podatkov, dokument, ki potrjuje dejstvo, da ni bilo mogoče najti ustrezne družine oz. ustreznega posvojitelja iz matične države ali med sorodniki otroka in preteči mora šestmesečni rok. Center za socialno delo te dokumente skupaj s svojim sklepom predloži sodišču. Starši, ki nameravajo posvojiti otroka morajo k svoji prošnji priložiti še zaključni sklep centra za socialno delo o življenjskih pogojih, v katerih bo bival otrok, zavezo centra za socialno delo, da bo ta nadzoroval razmere, v katerih bo otrok odraščal ter kopijo dokazila, da center za socialno delo lahko opravlja svojo dolžnost. Dokumenti morajo biti potrjeni oz. overjeni in prevedeni v ruski jezik. Prevesti jih mora sodno zapriseženi prevajalec (Šinkovec 2010). Tudi pari, ki nameravajo posvojiti otroka iz Makedonije, morajo najprej oddati vse potrebne dokumente na pristojni center za socialno delo in počakati, da le-ta izda odločbo za posvojitev. Dokumente si nato po sporazumu pošiljajo pristojni organi med seboj.

Prevedene dokumente se pošlje odvetniku v Moskvo in čez približno dva meseca le-ta pokliče par na prvi obisk v Moskvo. Na prvem obisku par ali samska oseba, ki namerava posvojiti otroka, predloži vse potrebne prevedene in overjene dokumente (poročni list, kopije potnih listov (prva stran in stran, kjer se nahaja viza), kopije letalskih kart). Par ali samsko osebo, ki namerava posvojiti otroka, spremlja prevajalec, ki mora imeti sabo potni list in diplomu. Z odvetnikom se obišče Oddelek za šolstvo mesta Moskve, kjer se dobi dovoljenje za obiske otroka, ki je bil izbran za posvojitev. V času bivanja v Moskvi se lahko otroka obiskuje v domu dvakrat dnevno po dve uri. Do naslednjega obiska je potrebno čakati dva meseca. Drugi obisk je namenjen obravnavi na sodišču. Par s seboj prinese potrdilo o nekaznovanosti, potrdilo osebnega zdravnika, da je oseba zdrava in potrdilo, da oseba nima AIDS-a, sifilisa, hepatitisa A in B (vse na enem izvidu) in ti dokumenti morajo biti prevedeni in apostilirani ter ne smejo biti starejši od treh mesecev. Par mora seboj prinesiti tudi slike s prvega obiska otroka. Tudi tokrat par spremlja prevajalec. Na tretjem obisku v Moskvi par prejme pravnomočne dokumente (sklep sodišča, spričevalo o posvojitvi in otrokov rojstni list) in nato na oddelku za vizume vloži prošnjo za otrokov potni list. Na Ambasadi Republike Slovenije par zaprosi za slovensko vizo za otroka in za izdajo slovenskega potnega lista. Za izhod iz Rusije se uporabi otrokov ruski potni list, za vstop v Slovenijo pa slovenski potni list. Par odpotuje v Moskvo še četrtič in odpelje otroka domov (Šinkovec 2010). Par, ki posvoji otroka iz Ruske federacije

mora štirikrat odpotovati v Moskvo, da spozna otroka in uredi in pridobi potrebne dokumente, v Republiko Makedonijo pa se odpotuje dvakrat in že po prvem obisku Makedonije se otroka odpelje v Slovenijo. Pari, ki posvojijo otroka iz Makedonije, potujejo v Makedonijo po navadi dvakrat. Prvič se srečajo z otrokom in nato sledi adaptivna doba, ko skupaj bivajo od enega do dveh mesecev. Nato otroka odpeljejo v Slovenijo. Drugič pa potujejo v Makedonijo, ko se sestane komisija za posvojitve in preveri vse podatke o življenju otroka in nato dokončno potrdi posvojitve.

Po prihodu v Republiko Slovenijo se pridobljeni dokumenti predložijo na sodišče (Oddelek za mednarodne overovitve), na matični urad, otrok dobi svoj EMŠO in se mu uredi zdravstveno zavarovanje. Ne glede na to, ali je otrok posvojen nacionalno ali meddržavno, ohrani rusko državljanstvo, ki se ga lahko prekine, če otrok pridobi državljanstvo države staršev, ki so ga posvojili in če se ugodi njihovi prošnji (Šinkovec 2010).

1.4. Priprave na posvojitve otroka

Tako kot imajo bodoči biološki starši program šole za starše, so potrebne tudi priprave na posvojitve. Vsaka posvojitev prinaša posebnosti, meddržavna posvojitev pa prinaša še razlike v kulturi, družbi, pomanjkanje informacij o otrokovem življenju pred posvojitvijo in premalo smernic, literature za pomoč pri starševstvu in morebitnih težavah, s katerimi se bo družina srečevala. Na centrih za socialno delo organizirajo individualne in skupinske priprave na posvojitve. Individualna priprava je obvezna za vse pare in zajema informativni razgovor s kandidati za posvojitve, sprejem vloge za posvojitve in ostale predpisane dokumentacije, individualne razgovore s kandidati za posvojitve in obiske na domu (CSD Slovenj Gradec, <http://www.csd-slovenjgradec.si/sl/page/view/id/posvojitve>) (Bevc 1997).

Skupinska priprava je prostovoljna odločitev para in žal ni organizirana na vseh centrih za socialno delo. Posebne skupinske priprave, ki zajemajo psihološko, odnosno in čustveno področje, se izvajajo v društvu Deteljica v programu priprave na nadomestno starševstvo. Vključitev v program je prostovoljna, praviloma enkrat letno v začetku septembra. Osnovni program traja tri leta, nekateri pari pa se odločijo ostati v skupini dlje časa. V veteranski skupini so člani, ki so zaključili osnovni program oz. imajo dolgoletne izkušnje z rejništvom in posvojitvijo. Člani se dobivajo na sestankih, pohodih, taborih in tradicionalnih srečanjih družin, ki so posvojile otroka. Program vodita voditeljici z večletnimi izkušnjami, člani programa pa veliko berejo, utrinjajo, pišejo in se pogovarjajo, srečujejo so s pari, ki so posvojili otroka, rejniki, otroki, ki so bili posvojeni in s strokovnjaki različnih področij. Področja dela so srečevanje in premagovanje težav z neplodnostjo, zakonske osnove za posvojitve in rejništvo, osebnostna rast, odnosi med partnerjema, priprava na sprejem tujega otroka, vzgoja otrok, odnosi v družini, posledice zlorabljanja, trpinčenja in zanemarjanja ter druge podobne teme. Intenzivnost in področje dela se prilagajajo trenutnim razmeram in potrebam skupine (Društvo Deteljica, <http://www.deteljica.si/index.php>).

Prva skupina socialnih staršev je pričela delovati maja 1992 na metodi dela s skupino (s pari, ki se odločajo za posvojitve ali rejništvo in z družinami, ki so že sprejele otroka v posvojitve ali rejništvo), zagotavljala je pomoč nadomestnim staršem, parom, ki so posvojili otroka in rejnikom ob sprejemu otroka in po njem ter pomoč pri vzgoji otroka, pomoč otrokom, sodelovali so s strokovnimi službami centrov za socialno delo in z

drugimi institucijami. Cilji programa pa so povečati obseg in učinkovitost dela na področju socialnodelavske pomoči otrokom, ponuditi nov element edukacije bodočim in sedanjim socialnim staršem, zmanjšati število rejniških družin, kjer se rejništvo kaže v neperspektivni luči za otroka, prispevati k doktrini socialnega dela na področju pomoči otrokom v slovenskem prostoru in spodbujati javnost za reševanje tovrstne problematike (Bevc 1997).

Priprava na posvojitev mora obsegati predelavo različnih tematik, kot so motivacija za posvojitev, odnos para do posvojitve, preseganje bolečine lastne neplodnosti, pripravljenost na sprejem tujega otroka, pripravljenost na starševstvo, pravica do resnice in oblikovanje dvojne identitete otroka. Par, ki bo posvojil otroka, mora biti sposoben sprejemati drugačnost otroka kot osebe same, kot posameznika s svojim izvorom in zgodovino, otroku, ki ga bosta posvojila, morata omogočiti jasnost glede njegove biografije, popolno zanesljivost v odnosih, čustveno gotovost in občutek, da spada k njima in ne drugam, hkrati pa ne zanikati njegovega življenja pred posvojitvijo in mu dati možnost, da se otrok sam odloči o raziskovanju tega dela življenja (Podbevšek, Šolar Meglič 2009).

Priprava na posvojitev je pomembna predvsem za spoznanje in zavedanja parov, ki bodo posvojili otroka, da otroci potrebujejo njihovo ljubezen, zaščito in varnost, da ne potlačijo svoje travmatične izkušnje, ampak jih tvorno predelajo (Bevc 2006). Družine, ki so posvojile otroka, potrebujejo pomoč in oporo vedno, kadar se pojavijo problemi, pa naj bo to tik po posvojitvi ali pa leta po njej. Prav iz tega vidika je pomembno, da se vzpostavijo skupine, kjer prihaja do medsebojnega soočanja in izmenjave izkušenj med pari, ki bodo posvojili otroka in med pari, ki so otroka že posvojili (Podbevšek, Šolar Meglič 2009).

Na centrih za socialno delo ni razvite prakse dela z družinami, ki so posvojile otroka po samem postopku posvojitve, čeprav se kaže potreba po spremljanju otroka in družine v obliki skupinskega dela. Na posameznih CSD-jih se je razvila praksa individualnih obiskov na domu, ki jih opravljajo socialne delavke, psihologinje in ponekod tudi patronažna služba. Starše je potrebno bolj podrobno informirati o možnostih različne podpore, ki jo zagotavlja CSD, le ta pa mora razširiti svojo ponudbo in v obstoječo podporo dodati še temo meddržavne posvojitve. Že med samimi pripravami na posvojitev, bi morali strokovni delavci delati na pristnem odnosu s parom, ki bo posvojil otroka in vzpostaviti tak odnos, da se bo par lahko kadarkoli obrnil po pomoč, pa naj bo uradni postopek že zaključen ali ne. Z vsakim parom bi lahko oblikovali tudi podporne socialne mreže, organizirali različne oblike koristnega druženja, preko predavanj, neformalnih druženj in

srečanj (Zaviršek, Kobal, Čačinovič Vogrinčič, Urh, Sobočan, Smolej, Dremelj, Žiberna, Klun, Rezar, 2009).

1.4.1. Priprave na posvojitve v tujini

Dober zgled priprav na posvojitve najdemo pri ameriških agencijah za posvojitve, ki ponujajo različne programe, kot so osnovna nega dojenčka (menjava plenice, priprava mlečnih formul), kako biti starš samohranilec, različno etnično oz. kulturno ozadje otroka, poti navezanosti, barva kože, kultura in posvojitve, zdravstvene teme in podobno.

Tudi Haaška konvencija ima določene zahteve glede usposabljanja parov, ki bodo posvojili otroka. Programi morajo vsebovati naslednje tematike:

- Poti navezanosti (kako ustvariti in vzdrževati vezi navezanosti, navezanost kot proces, identitetni dejavniki, ki vplivajo na navezanost, prepoznavanje znakov navezanosti, strategije spodbujanja navezanosti, prepoznavanje situacij, ko je potrebna strokovna pomoč).
- Vidne/razvidne družine: barva kože, kultura in posvojitve: Posvojitve otroka iz drugega kulturnega okolja ali drugačne barve kože (kako se soočiti in kako ravnati v primeru žaljivih in neobčutljivih opazk iz večinskega okolja, prepoznati razlikosti v družbenem okolju in učenje strategij za spoštovanje razlikosti).
- Zdravstvene teme in posvojitve (zdravstveni izzivi in posebno zdravstveno stanje otrok iz tujih držav).
- Spregovorimo o posvojitvi: večna družinska tema (izmenjava izkušenj)
- Iskanje izgubljenega: podpora osebam, ki so bile posvojene pri soočanju z žalostjo in izgubo (načini ravnanja, kako se uspešno soočiti in pomagati otroku premagovati občutke žalosti o življenju in družini, ki je nikoli ne bodo poznali).
- Posvojitve starejšega otroka
- S široko odprtimi očmi: priprava na mednarodno posvojitve (igre vlog in provokativne miselne vaje, ki omogočajo staršem rekonstruirati in razumeti prvo leto otrokovega življenja).

(Zaviršek, Kobal, Čačinovič Vogrinčič, Urh, Sobočan, Smolej, Dremelj, Žiberna, Klun, Rezar, 2009).

1.4.2. Posvojitev romskega otroka

Del prebivalstva v Makedoniji so Romi, ki imajo podoben položaj kot v Sloveniji. Romi v Sloveniji živijo kot etnična skupina in imajo s tega naslova določene pravice in dolžnosti, ki jih ureja poseben zakon - Zakon o romski skupnosti, ki nas opozarja na drugačnost Romov glede na večinsko prebivalstvo Republike Slovenije. Rome se v Sloveniji *etnizira* in *patologizira* (Zaviršek, 2010). Rome se gleda kot skupnost, ki ima določene značilnosti njihove etničnosti in te značilnosti se konstruira kot naravne, prirojene. Lastnosti posameznikov so potisnjene stran in se smatrajo kot manj ali nepomembne (Zaviršek, 2010). Poleg tega imamo tudi veliko stereotipov, predsodkov o Romih, ki močno vplivajo na vedenje in odnos slovenske družbe do romske skupnosti, nenehno se omenja njihova drugačnost in uporablja se terminologija »mi« (slovenski narod) in »oni« (Romi). Pogosto se uporablja sovražni govor in moderni rasizem (Bedrač, Pirec, Recko, Schmidt, 2010). Fenomen nestrpnosti pa se kaže, v kontekstu posvojitve, tako, da so drugače obravnavani romski in hendikepirani otroci, saj jih zakonski pari ne želijo posvojiti (Klun, 2009).

Skozi izkušnje parov, ki so posvojili otroka, je verjetnost, da dobijo v posvojitev romskega otroka iz Makedonije, dokaj velika. Nekateri pari, ki nameravajo posvojiti otroka iz Makedonije, niso pripravljeni posvojiti romskega otroka, zaradi položaja Romov v Sloveniji. Pari imajo pomisleke, da se bo otrok že po videzu razlikoval od drugih, menijo, da romska kri ne zataji, ali pa nimajo poguma, da bi se spoprijeli s pričakovanimi težavami. Otroku že vnaprej pripisujejo lastnosti, ki so posledica negativnega vrednotenja Romov (Klun 2009).

Zaradi pomanjkljive priprave parov, ki bodo posvojili otroka, so le-ti premalo osveščeni ali pa jim še vedno ostajajo predsodki, bojazni, iluzorna pričakovanja in stališča, ki jih ovirajo pri čustvenem sprejemanju otroka (Albreht, 1992). Zato so potrebne obsežnejše priprave na posvojitev in pomoč družini, ki je posvojila otroka.

1.5. Otrokova stvarnost in rodna kultura

Vsak človek oblikuje svojo identiteto, ki vsebuje kdo je, kako je nastal, kje je njegovo mesto v skupnosti, kako ga vidijo in ocenjujejo drugi, kakšne vloge naj igra, kateri položaj mora zavzeti, kaj se od njega pričakuje, kaj se zgodi, če pričakovanj ne izpolni, kaj hoče

izpolniti, kaj lahko izpolni. Mnogi otroci, ki so bili posvojeni, pravijo, da ne vedo kdo so v resnici, čutijo se razcepljene, nimajo jasne identitete o sebi, saj jim manjka jasnost v njihovi biografiji, popolna zanesljivost v odnosih, čustvena gotovost, občutek, da spadajo sem in ne drugam. Preteklost otrok ni samo preteklost družine, v kateri živi, ampak vsebuje tudi njegove roditelje. Otroci, ki so bili posvojeni se ukvarjajo z vprašanji zakaj so ga dali stran, zakaj so ga posvojitelji sprejeli, kam res spada. Pomembno je, da otrok dobi pravi odgovor, kar pa je velikokrat težko, saj starši, ki so otroka posvojili niso dovolj dobro opremljeni z informacijami o bioloških starših otroka (Rezar 2007: 33-34). Še težje je spoznati svoje življenje pred prihodom v novo družino, če v njo otrok pride s pomočjo meddržavne posvojitve, saj so podatki varovani in se ne posredujejo paru, ki bo otroka posvojil.

Par, ki otroka posvoji, se lahko odloči, da otroku pomaga spoznati vsaj njegovo kulturo in ga seznanja z dogajanjem v njegovi matični državi. Če je otrok starejši in se svoje kulture zaveda, jo pozna, je pomembno, da tudi posvojitelji dobijo informacije o njej. Kultura opredeljuje sprejete načine vedenja za pripadnike določene družbe, je naučena in skupna vsem pripadnikom. Kulture se posamezniki naučijo v procesu socializacije. Primarna socializacija, ki je verjetno najpomembnejši vidik socializacijskega procesa, poteka prav v otroštvu v okviru družine. Izvajalci socializacije so še izobraževalni sistem, poklicna skupina in vrstniška skupina. Socializacija poteka vse življenje in brez nje bi bil posameznik komaj podoben kateremu koli človeku, ki je po standardih njegove družbe označen kot normalen. Skozi proces socializacije se tako pripadniki učijo sestavin kulture. Glavne sestavine so jezik, vzorci vedenja, norme, vrednote, celostna področja znanj, znanosti, religije, umetniškega ustvarjanja, mitologije, različne materialne objekte. Kultura temelji še na znakih in simbolih, s pomočjo katerih se ohranjajo in prenašajo številne informacije (Haralambos 1999: 11-15). Otrok se v novi družini skozi socializacijo uči nove kulture, ne smemo pa pozabiti na kulturo, ki je bila prisotna od rojstva do posvojitve, saj se jo je otrok učil, spoznal in je del njegove osebnosti. Če želijo starši pomagati otroku, da postane povezan s svojo kulturno dediščino, ga morajo poučiti o rodni kulturi in tudi postati kompetentni v njej. Bikulturna socializacija je način, kako se otroci priučijo norm in vedenjskih vzorcev dveh kultur. Thomas in Tessler (v Šinkovec 2010; 80-81) pravita, da ima bikulturna socializacija dve funkciji. Prva je, da socializira otroka v dominantni kulturi in tako pojasni njihovo vlogo v širši družbi, druga pa, da socializira otroka v rodni kulturi, ki je po navadi različna od dominantne. Skozi bikulturno socializacijo otroci pridobijo kompetence in so se zmožni pogajati med obema kulturama. Veliko strokovnjakov

spodbuja vključitev staršev v bikulturno socializacijo, saj je to povezano s pozitivnim psihološkim rezultatom, višjo samozavestjo, bolj pozitivno rasno in etnično pripadnostjo, višjimi izobrazbenimi dosežki in višjimi nivoji odraslega pogajanja. Bikulturne kompetence so skupek treh komponent: znanje o kulturnih verovanjih in vrednotah, komunikacijske sposobnosti in osnivanje socialnih mrež. Vloga staršev v bikulturni socializaciji je torej, da pomagajo otroku spoznati njegovo rodno kulturo ter skušajo v otroku razviti pozitivno identifikacijo. Če ima eden od njih (otrok ali starši) negativen ali odklonilen odnos do okolja iz katerega izhaja, bo razvil tudi negativno samopodobo. Pomembno je tudi, da je spoznavanje dveh kultur aktivnost celotne družine, saj odprta družinska dinamika pospešuje prilagajanje otrok, ki so bili posvojeni v tujini (Šinkovec 2010, 80-84).

1.6. Bivanje v otroških domovih in vpliv na življenje po posvojitvi

Večina otrok je posvojenih iz domov za otroke. Le-ti so prenatrpani, prevladuje institucionalni režim urnikov, nagrad in kaznovanj, sobe so skupne, zasebnost je odsotna in osebje je nestalno (Zaviršek, 2012).

Domovi za otroke so institucije, ki spadajo v skupino totalnih ustanov. Totalne ustanove se imenujejo totalne predvsem zato, ker zajemajo skoraj vse vidike posameznikovega življenjskega kroga (delo, zabavo, rekreacijo, vloge, odnose itd.). Totalnost zajetja simbolizirajo tudi ovire, ki jih ustanove postavijo med njih in zunanji svet. Totalne ustanove so od zunanjega sveta po navadi ločene tudi fizično z zidovi, gozdovi, močvirji, otoki, bodečimi žicami, so velikokrat tudi bolj lokacijsko oddaljene od naselja. Goffman deli totalne ustanove v pet skupin- ustanove za tiste, ki ne morejo skrbeti zase in so nenevarni (domovi za slepe, stare, sirote, revne), ustanove za tiste, ki so nezmožni skrbeti zase in so nevarni za skupnost (psihiatrične bolnišnice), ustanove za zavarovanje skupnosti pred nekaterimi nevarnostmi (zapori, koncentracijska taborišča), ustanove za izvajanje nekaterih delovnih nalog (ladje, vojašnice, internati) in ustanove za verski umik (samostani) (Flaker, 1998).

Glavne značilnosti so, da vsi vidiki življenja potekajo na istem kraju, pod isto oblastjo, vsaka faza dnevne aktivnosti poteka vpričo velikega števila ljudi, ki so enako obravnavani in od katerih zahtevajo, da skupaj delajo isto stvar, za vse dejavnosti poteka urnik, osebje

je nadrejeno, nekaj osebja pa je tudi nadzorovalnega. Varovanci v ustanovi živijo in imajo omejen stik z zunanjim svetom. Uporabniki v totalnih ustanovah tudi razvijejo določene prilagoditve. Vstop v ustanovo oropa novince svojih navad, vlog, pojmovanja sebe. Ob vstopu s ustanovo varovanca pričaka cela vrsta sprejemnih procedur, izbrišejo se meje, ki si jih je posameznik postavil zunaj, pride do vdora do informacij o posamezniku. Kmalu se seznani tudi s pravili in običaji v ustanovi. Poseben okvir doživljanja totalne ustanove daje disciplinski sistem, ki ga Goffman poimenuje sistem privilegijev. Prvi element so hišna pravila, ki obsegajo niz pravil in predpisov, po katerih teče življenje varovanca. Drugi element so nagrade in privilegiji, ki jih je varovanec sicer v civilnem svetu dojemal kot samoumevne, v ustanovi pa je za njih prikrajšan, npr. kava, cigareti, pogovor... Tretji element pa so kazni, ki so posledice neupoštevanja pravil. Na opisane procese modifikacije v totalni ustanovi varovanec razvije različne prilagoditve. Goffman jih imenuje sekundarne prilagoditve, s katerimi varovanci omogočajo zadovoljiti nedovoljena zadovoljstva. Primarne prilagoditve pomenijo, da varovanec dela tisto, kar se od njega pričakuje, sekundarne prilagoditve pa so način, kako uporabiti sredstva na neuraden način. S temi prilagoditvami si varovanec dokaže, da je še vedno svoj človek. Prvi način prilagoditve mortifikaciji je umik. Kaže se predvsem kot zmanjšanje zanimanja za dogajanje okoli sebe, umakne se vase, v svoje telo. Drug način odgovora je, da varovanec namenoma izziva ustanovo z nesodelovanjem. Tretji način je kolonizacija - ko si varovanec poišče maksimalna zadovoljstva zunanjega sveta znotraj ustanove in s tem pomembno zmanjša napetost med obema svetovoma. Zadnja prilagoditev je »spreobrnjenje«, kar pomeni prevzemanje pogleda osebja nase in igranje vzornega pacienta (Flaker, 1998).

Vse lastnosti totalnih ustanov vplivajo na življenje otrok po posvojitvi in tega se morajo zavedati vsi starši, ki bodo posvojili otroka in se primerno pripraviti na soočanje z morebitnimi težavami.

Zaradi nenehne menjave osebja otroci nimajo izkušnje varne navezanosti. Osebe razvije tudi obrambni mehanizem, da ne občuti tesnobe, ki se pojavi ob pogledu na institucionalizirane otroke, tako da razvije različne stile čustvenega umika od otrok – ustvarijo čustveno razdaljo, delo opravljajo rutinsko, postanejo otopeli, pretirano prijazni. Zaradi pomanjkanja osebja in obrambnih mehanizmov, osebe otrokom ne more zadovoljiti osnovnih telesnih potreb in potreb po ugodju in varnosti, kar pa vpliva na otrokov razvoj varne navezanosti (Zaviršek, 2012).

Otroci večino časa preživijo sami, kar vpliva na razvoj govora, motoričnih, čustvenih, socialnih in umskih sposobnosti. Zato potrebujejo otroci več čustvene bližine od staršev, ki

so jih posvojili in potrebujejo več opazovanja in razumevanja otrokovih občutkov in potreb. Raziskave so pokazale, da lahko otrok v stabilni in ljubeči družini nadomesti kognitivne in čustvene primanjkljaje in je s tem sposoben oblikovati varno navezanost. Vrsta otrokove navezanosti pa je odvisna od starosti otroka in časa, ki ga je preživel v instituciji (Zaviršek, 2012).

Tako kot vsak uporabnik totalnih ustanov, tudi otroci v institucijah razvijejo številne strategije preživetja, za katere pa traja kar nekaj časa, preden se jim lahko odpovejo. Ena od strategij je samopomirjevalno vedenje, ki se izraža z umikanjem, brezbržnostjo, sesanjem prsta ali oblek, navijanje las okoli prsta, vrtenjem okoli svoje osi, guganjem, vrtenjem ali udarjanjem z glavo in pokrivanjem ušes. Druga strategija je samostimulativno vedenje, kjer otrok pokaže pretirane reakcije na običajne dražljaje, pretirano vznemirjene, obsesivno dotikanje sebe in predmetov, nenavadne reakcije na nekatere senzorne stimulacije in spuščanje čudnih zvokov. Tretja strategija je samoobrambno vedenje, ki se kaže kot aktivno upiranje kakršnikoli spremembi rutine, povečana budnost za fizične gibe in ton glasu, napadalnost ali pretiran strah, zbiranje hrane ali predmetov. Med institucionalno vedenje lahko uvrstimo tudi neobgljenost, otopelost in izražanje nemoči, pretirana prijaznost do vseh ljudi, nadzorovanje in izogibanje, strah pred ponovno izgubo (Zaviršek, 2012).

Kljub vsem primanjkljajem in obrambnim mehanizmom, pa se kmalu po posvojitvi in namestitvi v stabilno družinsko okolje stvari začnejo izboljševati. Najhitreje so čustveno okrevali tisti otroci, katerih starši niso izražali pretiranih občutkov ljubezni in naklonjenosti, a so bili občutljivi za otrokova razpoloženja, niso izražali agresije in so otroku ponujali veliko podpore (Zaviršek, 2012).

2. Problem

Z meddržavno posvojitvijo iz Republike Makedonije sem se поближе srečala, ko je par iz moje bližnje okolice posvojil deklico iz Makedonije. Tekom druženj z njima sem spoznala težave, pomanjkljivosti s katerimi sta se srečala in njune vire moči. Teme, ki se nanašajo na posvojitev, me že od nekdaj zelo zanimajo in žal se tekom študija nisem veliko srečala z njimi.

Primer meddržavne posvojitve iz Makedonije me je zelo pritegnil in zato sem pričela z iskanjem in prebiranjem literature. Kmalu sem ugotovila, da je le-te malo in, da se pari, ki so v postopku posvojitve, lahko obračajo po pomoč in informacije predvsem na neformalne vire moči v obliki spletnih forumov. Formalnih virov moči je v praksi zelo malo, čeprav so na papirju v vsakem centru za socialno delo. Pomanjkanje informacij je bil eden glavnih razlogov, da se lotim diplomske naloge na to temo.

Cilj moje raziskave, ki bo temeljila na intervjujih s pari, ki so posvojili otroka, je, da pari, ki so v postopku posvojitve/so že posvojili, pridobijo informacije, ki bodo v pomoč, pri reševanju težav, na katere so naleteli. Pari, ki se odločajo za posvojitev, pa bodo lahko iz izkušenj predhodnikov dobili jasnejšo sliko postopka.

V raziskavi se bom, poleg postopka posvojitve, osredotočila še na teme virov moči posvojiteljev, priprav na posvojitev, vpliva etnične pripadnosti otroka, življenje po posvojitvi v smislu seznanjanja otroka s posvojitvijo in rodno kulturo.

Vprašanja, na katera bi rada odgovorila s pomočjo raziskave so kako je potekal postopek posvojitve, zakaj so se pari odločili za posvojitev iz Republike Makedonije, kakšno je njihovo mnenje parov o bilateralnem sporazumu med R Slovenijo in R Makedonijo, na kakšne težave so naleteli med postopkom posvojitve, kam so se obrnili po pomoč, kaj menijo o pripravah na posvojitev, kakšen pomen pripisujejo rodni kulturi otroka, ali so pred posvojitvijo razmišljali o možnosti, da v posvojitev dobijo romskega otroka, ali bodo seznanili otroka z resnico, da je posvojen?

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava, ki sem jo opravila, je eksplorativna. Podatke sem analizirala s pomočjo ene od metod kvalitativne analize, zato je moja raziskava kvalitativna.

3.2. Merski instrument

Merski instrument je nestandardiziran odprti intervju. Opravila sem individualne intervjuje s pari, ki so posvojili otroka iz Republike Makedonije. Vprašanja so bila prilagojena temam, ki so me zanimale in sem jih določila pred intervjuji. Vprašanja so se nanašala na postopek posvojitve, bilateralni sporazum med Republiko Slovenijo in Republiko Makedonijo, pomoč med in po postopku posvojitve, priprave na posvojitve, rodna kultura otroka, posvojitve romskega otroka, seznanitev otroka s posvojitvijo. Vsi intervjuvanci so dobili enaka okvirna vprašanja glede na določeno temo, podvprašanja pa so bila odvisna od tega, kaj je kateri od intervjuvancev povedal in kaj me je še podrobneje zanimalo.

3.3. Populacija in vzorec

Populacijo predstavljajo vsi pari v Sloveniji, ki so posvojili otroka iz Makedonije. Vzorec v moji raziskavi je pet parov, ki so posvojili otroka iz Makedonije med leti 2002 in 2010. Vzorec je neslučajnostni in priročni, saj sem osebe, ki so sodelovale v raziskavi, pridobila s pomočjo metode snežne kepe.

3.4. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala v času od 2.5.2013 do 19.5.2013. Poznala sem dva para, ki sta posvojila otroka iz Makedonije in sta iz mojega kraja. En par mi je posredoval kontakte štirih parov, eden od teh parov pa tri kontakte. Skupno sem se za intervju dogovarjala z devetimi pari, vendar so štirje pari zavrnil sodelovanje. Z vsemi pari sem navezala stik prek telefonskega pogovora. Z vsemi petimi pari sem intervju opravila osebno. Intervjuje sem po predhodnem dovoljenju sogovornikov snemala z diktafonom in jih doma pretipkala. Intervjuji so trajali v povprečju 60 minut. Vsi pari so želeli ostati anonimni.

3.5. Analiza in obdelava podatkov

Analizo empiričnega gradiva sem opravila s kvalitativno analizo. Vse podatke sem najprej po zvočnem zapisu pretipkala.

Izsek zapisa enega izmed intervjujev

INTERVJU 1 / 1. par

Leto posvojitve: 2010,

Starost otroka: 1 leto in pol,

Nosilni CSD: v Skopju

Opis postopka posvojitve otroka iz Makedonije

V Sloveniji je bil postopek do izdaje mnenja takšen, kot je predpisan z našo zakonodajo za posvojitvev otroka iz Slovenije. Opozorila bi na slabosti, s katerimi sva se srečala med postopkom. Oseba na CSD, ki je vodila postopek, ni poznala določila ZUP-a in sva morala vsa dokazila, ki bi jih morala ona pridobiti po uradni dolžnosti, prinesiti sama (3. odstavek 139. člena Zakona o splošnem upravnem postopku). Uradna oseba se na mednarodno posvojitvev ni nič spoznala, ni mogla nič svetovati. Šlo je za posvojitvev otroka iz Makedonije, s katero ima Republika Slovenija sklenjen sporazum, uradna oseba pa ni vedela ničesar, samo to, kar je brala iz sporazuma. Za postopek posvojitve sva bila z možem sama, vse sva se sama pozanimala, se naučila, vse sama izpeljala. V pomoč nam je bil en par, ki je pred nama posvojil otroka, vendar so ga oni posvojili še pred sporazumom, tako, da sva lahko dobila le zelo okrnjene in že zastarele informacije. Malo več podatkov sva lahko dobila na pristojnem ministrstvu v RS, vendar tudi tam niso imeli izkušenj, ker sva bila prvi par, pri katerem je posvojitvev potekala po sporazumu, čeprav je bil sporazum že zdavnaj sklenjen, se v praksi še ni uporabljal. Makedonska stran je delala še po starem.

V Makedoniji sva si vse morala organizirati sama, nihče nič ne pomaga, na nikogar se nimaš obrniti v tuji državi za pomoč, nihče te sploh ne spremlja. Otroka vzameš iz sirotišnice, nato te pridejo iz CSDja v Makedoniji enkrat pogledat in to je to. Za vse si sam, popolnoma vse si urejaš sam, stanovanje, dokumente, zdravnike,... in se sproti učiš. V Makedoniji sva bivala 1 mesec, potem sva se vrnila v Slovenijo, v njihovi odločbi je pisalo za 1 mesec (1 mesec je v Sloveniji bilo predpisano, da preučujejo namestitev otroka v družini, naš CSD, nakar bi se morala vrniti v Makedonijo, da bi se postopek uradno zaključil). Nastal je problem, ker je v Makedoniji v tem času razpadla komisija na ministrstvu in zaradi tega dolgo časa nisva dobila poziva, da prideva postopek zaključiti,

čeprav so ga v Sloveniji že zaključili, in nobena urgenca naših predstavnikov z ministrstva ni zalegla, tako, da sva imela otroka v Sloveniji na črno, v zraku, brez dovoljenja za prebivanje, brez zdravstvenega zavarovanja. Ko se je komisija zopet sestala, sva lahko prišla dol, skratka, to je bilo nezakonito in mimo sporazuma, da lahko organi, ki vodijo postopek posvojitve, kar prenehajo delati sredi postopka in s tem ogrožajo otroka in njegovo zdravje, nezaslišano.

Kakšno je vaše mnenje glede bilateralnega sporazuma?

Bilateralni sporazum postopek posvojitve oteži in podaljša, vsak dokument namreč potuje tako, da najprej pošlješ dokument oziroma pismo CSD-ju, naš CSD nato pošlje našemu ministrstvu, potem naše ministrstvo išče makedonskega prevajalca v Sloveniji, da dokument prevede, spet se čaka, da ima ta čas prevesti, potem prevajalec vrne dokument ministrstvu, potem ga ministrstvo pošlje na makedonsko ministrstvo in to ministrstvo na makedonski CSD. To lahko traja v eno smer 2 meseca ali več in potem še obrnjena pot – si sploh predstavljate kaj ti meseci pomenijo za otroka v sirotišnici, izgubljeni meseci, ki preidejo v leto komunikacije ali še dlje, nezaslišano, res grozljivo. Človek se skoraj požre in si samo želi, da ne bi bilo tega sporazuma. Je pa vse brezplačno.

Zakaj ste se odločili posvojiti otroka iz Makedonije?

Za tujino sva se odločila iz dveh razlogov: ker v Sloveniji ni otrok za posvojitev in bi prej postala po letih babica in dedek, kot pa starša, po drugi strani pa to, da si mati lahko v roku enega leta še premisli in vzame otroka nazaj. Za Makedonijo pa sva se odločila zato, ker je bila to edina država iz bivše Jugoslavije, kjer se je dalo posvojiti otroka in so nama ti narodi blizu. Istočasno sva peljala tudi postopek za Ukrajino in sva si rekla, kjer bo prej, tam bova posvojila. Zanimala naju je tudi Rusija, vendar je predrago in si tega ne bi mogla privoščiti. Te tri države sva raziskovala, ker sva spoznala ljudi, ki so iz teh držav posvojili in sva vedela, da potrebujeva njihovo pomoč (informacije o postopku). Za druge države nisva nič izvedela.

Nato sem iz celotnega zapisa posameznega intervjuja naredila izbor relevantnih delov besedila glede na predhodno zastavljene kategorije in določila enote kodiranja s podčrtavanjem.

Primeri izbora relevantnih delov besedila in določitve enot kodiranja:

INTERVJU 2/ 2. par

Leto posvojitve: 2009

Starost otroka: 10 mesecev

Nosilni CSD: v Skopju

Opis postopka posvojitve otroka iz Makedonije

Pred začetkom postopka sva zbirala informacije o dokumentih za posvojitve, postopku in tako dalje. Pri tem sva obiskala dve družini, ki sta posvojili otroka iz tujine. V Makedoniji sva bila 2-krat, torej prvi stik z otrokom in nato 30-dnevna adaptacija v Makedoniji. Pri iskanju bivališča so pomagali uslužbenci slovenskega veleposlaništva v Skopju. Celoten postopek od oddaje dokumentov do končne odločbe o posvojitvi je trajal približno 2 leti (01). S CSD v Skopju imava zelo pozitivne izkušnje, saj so bili zelo prijazni in nama pomagali pri reševanju težav (npr. bolezen otroka, cepljenja) (02).

Kakšno je vaše mnenje glede bilateralnega sporazuma?

Menim, da bilateralni sporazum ne skrajša postopka, ker dokumenti potujejo med ministrstvi, kar samo podaljšuje čas od odločitve o posvojitvi do konca postopka posvojitve (03).

Zakaj ste se odločili posvojiti otroka iz Makedonije?

Makedonija je država, ki nam je blizu še iz časa bivše Jugoslavije (04). Na odločitev je vplival tudi sklenjen sporazum, ki je po eni strani jamčil zakonitost postopka, po drugi strani pa ga je tudi pocenil (05).

Posameznim podčrtanim delom besedila sem nato pripisala zaporedno številko in jih vnesla v tabelo glede na kategorijo, kateri besedilo pripada.

Primer kodiranja izjav:

Tabela 3.1: Primer kodiranja izjav pri kategoriji Postopek posvojitve

Številka intervjuja in izjave	Izjava	Pojem
1_01	V Sloveniji je bil postopek do izdaje mnenja takšen, kot je predpisan z našo zakonodajo za posvojitve otroka iz Slovenije.	Postopek posvojitve
1_02	Oseba na CSD, ki je vodila postopek, ni poznala določila ZUP-a in sva morala vsa dokazila, ki bi jih morala ona pridobiti po uradni dolžnosti, prinesiti sama (3. odstavek 139. člena Zakona o splošnem upravnem postopku).	Slabosti postopka
2_02	S CSD v Skopju imava zelo pozitivne izkušnje, saj so bili zelo prijazni in nama pomagali pri reševanju težav (npr. bolezen otroka, cepljenja).	Pozitivne izkušnje
3_01	Najprej sva zbrala vse dokumente, ter jih dala prevesti registrirani prevajalki v makedonski jezik in jih poslala na CSD v Skopje. Ta center je dokumente nekaj časa zadržal, ker je bil s strani ministrstva zaprt pretok dajanja otrok	Postopek posvojitve
3_03	Kljub temu, da sva vse zelo hitro opravila, sva na odhod v Makedonijo čakala še leto dni, tako, da je vse skupaj trajalo okrogla tri leta.	Postopek posvojitve
3_04	Ves postopek je zelo naporen, čeprav se ti na koncu vse poplača, ko dobiš tako srčkanega otroka, kot je bila najina deklica. Stara je bila 10 mesecev ko sva jo dobila	Mnenje o postopku

V naslednjem koraku sem izjave razvrstila še v podkategorije glede na vsebinsko sorodnost pojmov.

Primer ureditve izjav po kodah in združevanje v podkategorije:

Tabela 3.2: Primer ureditve izjav po kodah in združevanje v podkategorije v kategoriji Postopek posvojitve

A. Postopek posvojitve	
1_01	V Sloveniji je bil postopek do izdaje mnenja takšen, kot je predpisan z našo zakonodajo za posvojitev otroka iz Slovenije.
1_07	V Makedoniji sva bivala 1 mesec, potem sva se vrnila v Slovenijo, v njihovi odločbi je pisalo za 1 mesec. 1 mesec je v Sloveniji bilo predpisano, da preučujejo namestitev otroka v družini s strani našega CSD-ja, nakar bi se morala vrniti v Makedonijo, da bi se postopek uradno zaključil.
1_09	Ko se je komisija zopet sestala, sva lahko prišla dol.
2_01	Pred začetkom postopka sva zbirala informacije o dokumentih za posvojitev, postopku in tako dalje. Pri tem sva obiskala dve družini, ki sta posvojili otroka iz tujine. V Makedoniji sva bila 2-krat, torej prvi stik z otrokom in nato 30-dnevna adaptacija v Makedoniji. Pri iskanju bivališča so pomagali uslužbenci slovenskega veleposlaništva v Skopju. Celoten postopek od oddaje dokumentov do končne odločbe o posvojitvi je trajal približno 2 leti
B. Slabosti postopka	
1_02	Oseba na CSD, ki je vodila postopek, ni poznala določila ZUP-a in sva morala vsa dokazila, ki bi jih morala ona pridobiti po uradni dolžnosti, prinesiti sama (3. odstavek 139. člena Zakona o splošnem upravnem postopku).
4_02	Poudariti moram, da bi bila brez teh neformalnih informacij v težavah, saj na CSD nisva dobila nobenih uporabnih informacij glede posvojitve v tujini.
C. Pozitivne izkušnje med postopkom posvojitve	
2_02	S CSD v Skopju imava zelo pozitivne izkušnje, saj so bili zelo prijazni in nama pomagali pri reševanju težav (npr. bolezen otroka, cepljenja).
Č. Mnenje o postopku	
3_04	Ves postopek je zelo naporen, čeprav se ti na koncu vse poplača, ko dobiš tako srčkanega otroka, kot je bila najina deklica. Stara je bila 10 mesecev ko sva jo dobila

Na koncu sem oblikovala poskusno teorijo po posameznih kategorijah in jo predstavila skupaj v poglavju Rezultati in razprava.

4. Rezultati in razprava

4.1. Postopek posvojitve

4.1.1. Opis postopka posvojitve

Pri vseh intervjuvanih parih se je postopek posvojitve začel z oddajo vloge na pristojnem centru za socialno delo v Sloveniji in z zbiranjem potrebnih dokumentov. Pri dveh parih, ki sta otroka posvojila po sklenjenem sporazumu med državama, so si dokumente pošiljali pristojni organi. Pri ostalih treh parih so dokumente prevedli sami in jih sami poslali ali dostavili na pristojne organe v Makedoniji.

»Najprej sva zbrala vse dokumente, ter jih dala prevesti registrirani prevajalki v makedonski jezik in jih poslala na CSD v Skopje.«

»Zbrala sva vse dokumente in nato s pomočjo kontakta posvojiteljev, ki so že imeli otroka iz Makedonije (kontakt sva dobila na domačem CSD) prišla do prevajalke, ki nama je dokumente prevedla. Poslala sva jih v Makedonijo /.../«

Ko so pari prejeli odločbo o posvojitvi in sporočilo, da imajo zanje otroka, se je po prihodu v Makedonijo pričela od 30 do 40 dnevna adaptacijska doba. Štirje pari so v Makedonijo potovali dvakrat, en par pa trikrat.

»V Makedoniji sem bila dvakrat. Prvič, ko sem nesla prošnjo /.../«

»V Makedoniji sva bivala 1 mesec, potem sva se vrnila v Slovenijo. /.../ Ko se je komisija zopet sestala, sva lahko prišla dol.«

»V Makedoniji sva bila 2-krat, torej prvi stik z otrokom in nato 30-dnevna adaptacija v Makedoniji.«

»V Makedoniji sva bila trikrat, skupno 45 dni. Prvič smo se spoznali s centrom v Skopju - 2 dni, drugič smo prišli po otroka - 40 dni, tretjič srečanje s komisijo za končno posvojitev - 3 dni.«

»V Makedonijo sva torej odšla na obisk le enkrat, drugič sva že dobila otroka in začela enomesečno skupno bivanje.«

»V Makedoniji sem bila dvakrat. Prvič, ko sem nesla prošnjo in potem, ko sem šla po otroka.«

Pri enem paru je celoten postopek posvojitve trajal dve leti, pri treh parih pa tri leta. Celoten postopek posvojitve je torej precej dolgotrajen, če primerjamo s pričakovanjem in pripravo na svojega biološkega otroka.

»Celoten postopek od oddaje dokumentov do končne odločbe o posvojitvi je trajal približno 2 leti.«

»Kljub temu, da sva vse zelo hitro opravila, sva na odhod v Makedonijo čakala še leto dni, tako, da je vse skupaj trajalo okrogla tri leta.«

»Celoten postopek je pri nama trajal tri leta.«

»Ko sem že dobila otroka sem videla, da je njihov minister po treh mesecih odobril posvojitev, midva pa sva čakala tri leta.«

4.1.2. Slabosti postopka

Pari so kot slabosti postopka navedli predvsem nepoznavanje postopka s strani zaposlenih na pristojnih organih.

»Uradna oseba se na mednarodno posvojitev ni nič spoznala, ni mogla nič svetovati.«

»Poudariti moram, da bi bila brez teh neformalnih informacij v težavah, saj na CSD nisva dobila nobenih uporabnih informacij glede posvojitve v tujini.«

Prav tako so poudarili, da so bili prepuščeni sami sebi in svoji iznajdljivosti, saj so se na pristojne organe težko obrnili po pomoč. Večino stvari so tako opravili sami.

»Oseba na CSD, ki je vodila postopek, ni poznala določila ZUP-a in sva morala vsa dokazila, ki bi jih morala ona pridobiti po uradni dolžnosti, prinesiti sama.«

»Za postopek posvojitve sva bila z možem sama, vse sva se sama pozanimala, se naučila, vse sama izpeljala.«

»V Makedoniji sva si vse morala organizirati sama, nihče nič ne pomaga, na nikogar se nimaš obrniti v tuji državi za pomoč, nihče te sploh ne spremlja. Otroka vzameš iz sirotišnice, nato te pridejo iz CSD-ja v Makedoniji enkrat pogledat in to je to.«

Težave so nastale tudi zaradi neupoštevanja predpisa postopka po sporazumu med Slovenijo in Makedonijo.

»Bila sva prvi par, pri katerem je posvojitev potekala po sporazumu, čeprav je bil sporazum že zdavnaj sklenjen, se v praksi še ni uporabljal. Makedonska stran je delala še po starem.«

»Nastal je problem, ker je v Makedoniji v tem času razpadla komisija na ministrstvu in zaradi tega dolgo časa nisva dobila poziva, da prideva postopek zaključiti, čeprav so ga v Sloveniji že zaključili, in nobena urgencia naših predstavnikov z ministrstva ni zalegla, tako, da sva imela otroka v Sloveniji na črno, v zraku, brez dovoljenja za prebivanje, brez zdravstvenega zavarovanja.«

Zaradi čakanja, je pri enem intervjuvanem paru prišlo do težav z dokumenti in sta jih zato morala obnoviti v zelo kratkem časovnem roku.

»Med najinim čakanjem sva večkrat klicala na Center za socialno delo v Skopje. Po dveh letih čakanja sva dobila odgovor, da morava vse dokumente obnoviti ter nama postavili rok treh tednov. V kolikor ne bi poslala dokumentov v omejenem času, bi smatrali, da se odpovedujeva otroku.«

Glede na izjave intervjuvanih parov lahko razberemo, da so potrebna izobraževanja strokovnega kadra na področju meddržavnih posvojitvev. Bilateralni postopek naroča sodelovanje med matičnimi organi in organi države sprejema in ravno iz tega je potrebno izhajati in usposobiti kader, da bo sodelovanje hitrejše in brez zapletov.

4.1.3. Pozitivne izkušnje med postopkom posvojitve

En intervjuvani par je izpostavil tudi pozitivne izkušnje s centrom za socialno delo v Skopju. Zaposleni so priskočili na pomoč pri zdravstvenih težavah otroka.

»S CSD v Skopju imava zelo pozitivne izkušnje, saj so bili zelo prijazni in nama pomagali pri reševanju težav (npr. bolezen otroka, cepljenja).«

Potrebno je izpostaviti pozitivne izkušnje, saj motivirajo vse udeležene v postopku, prav tako pa pozitivno vplivajo tudi na pare, ki se odločajo za meddržavno posvojitve iz Makedonije.

4.1.4. Mnenje o postopku

Kljub slabim izkušnjam, čakanjem in papirnati vojni, je en intervjuvani par podal svoje mnenje o postopku, ki, kljub naporu, na koncu prinese nekaj zelo lepega in dolgo pričakovanega - otroka.

»Ves postopek je zelo naporen, čeprav se ti na koncu vse poplača, ko dobiš tako srčkanega otroka, kot je bila najina deklica. Stara je bila 10 mesecev ko sva jo dobila.«

4.2. Mnenje o bilateralnem sporazumu

4.2.1. Negativno mnenje

Štirje intervjuvani pari so našli kar nekaj negativnih strani sporazuma. Menijo, da sporazum oteži in podaljša postopek posvojitve, da je ogromno birokracije, papirnate vojne in umazanih poslov, da se pristojni organi ne držijo svojih obveznosti in da je sporazum le črka na papirju.

»Bilateralni sporazum postopek posvojitve oteži in podaljša.«

»Sedaj, ko je sporazum podpisan pa pari ne čakajo nič manj, ampak celo več. Zato se mi ta sporazum ne dopade.«

»Menim, da bilateralni sporazum ne skrajša postopka, ker dokumenti potujejo med ministrstvi, kar samo podaljšuje čas od odločitve o posvojitvi do konca postopka posvojitve.«

»Velikokrat sva slišala po telefonu, da je sporazum ovira.«

»Moram tudi povedati, da na našem Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve ne posredujejo in ne nudijo nikakršne pomoči.«

»Sporazum je zame v tem primeru le črka na papirju, ki daje našim politikom občutek, da so nekaj naredili. Kakšne velike volje, da bi v praksi resnično kaj spremenili, pa ni.«

»Kakšnih koristi od bilateralnega sporazuma v praksi ni.«

»Ogromno je birokracije, papirnate vojne in veliko umazanih poslov.«

Štirje intervjuvani pari, ki so posvojili otroka imajo o postopku negativno mnenje, zato pa je potrebno poskrbeti v praksi, da bo postopek potekal hitreje, z boljšim sodelovanjem med pristojnimi organi. S tem se bo gradilo boljše mnenje o postopku in zaupanje v pristojne organe. Pari, ki se odločijo za meddržavno posvojitve bi morali imeti olajšano pot zaradi postopka, ne pa otežitev, zavlačevanje in dodaten stres, zaradi nesodelovanja med organi.

4.2.2. Pozitivno mnenje

Eden od intervjuvanih parov meni, da je sporazum koristen in potreben, ker se z njim definirajo določene stvari v postopku in pripomore k večjemu redu in k manjši podkupljivosti ter drugih nepravilnosti v postopku.

»Mislim, da je sporazum potreben in koristen, ker stvari poenostavi in točno določi.«

»Poskrbel naj bi po mojem tudi za večji red in manjše podkupljivosti in druge nedovoljene stvari.«

En par, ki sicer meni, da sporazum oteži in podaljša postopek posvojitve, je poudaril, da pa je pri sporazumu vse brezplačno, kar pa postopek posvojitve približa tistim parom, ki sicer ne bi zmogli kriti stroške posvojitve.

»Je pa vse brezplačno.«

Strinjam se z izjavo, da je sporazum potreben, saj je nujna formalnost, ki vodi postopek, da ne pride do zlorabe otrok in pa tudi staršev, saj lahko plačajo »lažni« agenciji za posvojitve, potem pa otroka zanje ni. S sporazumom se poskrbi tudi za otrokovo varnost, da ne pride do zlorabe in preprodaje otrok.

4.3. Odločitev za posvojitev iz Republike Makedonije

4.3.1. Dolga čakalna doba v Sloveniji

Štirje intervjuvani pari so kot enega od razlogov za posvojitev iz Makedonije navedli dolgo čakalno dobo za državno posvojitev. Menijo, da je v Sloveniji težko posvojiti otroka in so zato iskali možnosti drugje.

»V Sloveniji ni otrok za posvojitev in bi prej postala po letih babica in dedek, kot pa starša.«

»Za posvojitev iz Makedonije sva se odločila zato, ker bi bilo v Sloveniji zelo težko priti do otroka.«

»Realno je za posvojitev otroka v Sloveniji majhna možnost, zato sva začela iskati druge možnosti.«

»Za posvojitev iz Makedonije sem se odločila, ker ni bilo otroka v Sloveniji, dobila pa sem informacijo, da bi ga lahko dobila iz Makedonije.«

V Sloveniji imamo problem otrok v rejništvu. Otroci pogosto ostajajo v rejništvu celo svoje otroštvo in najstniška leta. Problem rejništva je Neira Mikić iz lastnih izkušenj opisala v knjigi Nedosegljive sanje v sistemu rejništva in ustanov. V primerih, kjer je zelo malo verjetnosti, da bo otrok iz rejništva odšel nazaj k svoji matični družini, bi morda morali razmišljati o posvojitvi. S tem bi otroku omogočili varno in stalno okolje, ljubeč odnos družine in skrb zanje tudi po poteku pogojev za nastanitev v rejniški družini.

4.3.2. Negativni razlog v postopku državne posvojitve

En intervjuvan par je kot razlog za odločitev za meddržavno posvojitev iz Makedonije navedel to, da si mati v Sloveniji po zakonu lahko v roku enega leta premisli in želi otroka nazaj.

»Da si mati lahko v roku enega leta še premisli in vzame otroka nazaj.«

4.3.3. Pozitivno mnenje o posvojitvi iz Republike Makedonije

Trije intervjuvani pari so se za posvojitev iz Makedonije odločili, ker jim je ta država blizu in so dobili informacije, da je možno posvojiti otroka iz te države. Pozitivni dejavnik je bil tudi ta, da posvojitev iz Makedonije finančno ne predstavlja tako visokih stroškov kot posvojitve iz drugih Evropskih držav.

»Makedonija je država, ki nam je blizu še iz časa bivše Jugoslavije.«

»Za Makedonijo pa sva se odločila zato, ker je bila to edina država iz bivše Jugoslavije, kjer se je dalo posvojiti otroka in so nama ti narodi blizu.«

»Makedonija nama je bila blizu zaradi tega, ker sva dobila informacijo, da večini slej ko prej uspe, le veliko truda je potrebno vložiti. Nisva pa imela finančnih sredstev, da bi si privoščila kakšno dražjo državo (npr. Rusijo), v Makedoniji pa postopek finančno ni tako velik zalogaj.«

4.3.4. Bilateralni sporazum z Republiko Makedonijo

Pri enem intervjuvanem paru je na odločitev vplival bilateralni sporazum med državama, saj je postopek določen z zakonom. Sporazum pa tudi zniža stroške postopka posvojitve.

»Na odločitev je vplival tudi sklenjen sporazum, ki je po eni strani jamčil zakonitost postopka, po drugi strani pa ga je tudi pocenil.«

K odločitvi za posvojitev iz Makedonije torej vpliva tudi sklenjen sporazum z našo državo. Sporazum prinaša zakonit postopek in finančno manjši zalogaj. Nam je pa Makedonija blizu tudi kot bivša sočlanica Jugoslavije in nam je tudi kulturno podobna.

4.4. Priprave na posvojitve

4.4.1. Odsotnost priprav

Noben od petih intervjuvanih parov ni imel na centru za socialno delo priprav na posvojitve. Imeli so pogovore o posvojitvi, ki so zakonsko določeni pred izdajo odločbe o posvojitvi.

»Na CSD nisva imela nobenih priprav.«

»Na CSD nismo imeli nobenih priprav, ker oni sploh niso dajali občutka, da poznajo ta način posvojitve.«

»Posebnih priprav midva nisva imela.«

»Se ne spomnim, da bi bile kakšne posebne priprave, morda samo dva razgovora na to temo.«

4.4.2. Nepotrebnost priprav

Trije intervjuvani pari menijo, da so priprave nepotrebne, saj si vsak par želi čim prej v postopek posvojitve, priprave pa vse skupaj podaljšujejo. En par ni pogrešal priprav in niti ne ve, kako naj bi potekale. Mnenje enega para pa je, da naj bodo priprave za tiste, ki si jih želijo.

»Ko si v postopku posvojitve, si neučakan in ti je to odveč, ker se ti zdi, da spet izgubljaš čas.«

»Priprav na posvojitev nisva pogrešala, ker sploh ne veva, kako potekajo oz. ali so se takrat sploh izvajale.«

»Obveznost priprav se mi ne zdi smiselna, je pa dobro da so na voljo tistim, ki si to želijo.«

4.4.3. Pozitivno mnenje o pripravah

En intervjuvan par meni, da bi priprave morale biti obvezne, saj sta v svoji mreži meddržavnih posvojiteljev ugotovila, da se večina ne pripravi na otroka niti s prebiranjem literature niti s pogovori na centru za socialno delo. Drugi par bi se udeležil priprav, če bi bile na voljo in tudi tretjemu paru se zdijo priprave koristne in potrebne.

»Priprave bi morale biti obvezne, saj sem tekom teh postopkov spoznala, da nekateri ljudje, ki posvojijo otroka, sploh ne vejo določenih stvari, ki so bistvene za otroka, za njegov psihični in zdravstveni razvoj.«

»Priprave se mi vsekakor zdijo koristne in potrebne.«

»Če bi CSD organiziral priprave bi bile dobrodošle.«

4.4.4. Priprave v društvu Deteljica

Dva intervjuvana para sta bila usmerjena na priprave v Društvo Deteljica. En par se je udeležil razgovora, vendar se zaradi slabega občutka nista odločila za članstvo v društvu. Poleg tega nista dobila zagotovila, da bi jima članstvo pomagalo k hitrejšem postopku posvojitve. Drugi par pa se za včlanitev v društvo ni odločil, zaradi načina dela v društvu.

»Neke priprave ima Društvo Deteljica v Ljubljani. Je neprofitna organizacija in je potrebno ob vključitvi plačati članarino. Midva sva bila tam samo enkrat, ko smo imeli razgovor, ki sva morala plačati. Že na začetku sva dobila slab občutek, zato se nisva odločila za vstop v to društvo, saj nama ni dajalo garancije, da bi dobila otroka kaj prej.«

»Usmerjena sva bila sicer na društvo Deteljica, vendar naju je njihov način dela odbil in se za vključitev nisva odločila.«

4.4.5. Neformalne priprave

Pari, ki nameravajo in tisti, ki so posvojili otroka iz Makedonije si v večini primerov pomagajo in delijo izkušnje. En intervjuvan par je svoje priprave na posvojitev oblikoval tako, da sta se veliko pogovarjala s pari, ki že imajo izkušnje na tem področju.

»Sicer pa sva bila bolj prepuščena sebi in so bile priprave bolj v smislu pogovorov s tistimi, ki so to pot že prehodili.«

4.4.6. Predlog za priprave na posvojitev

En intervjuvan par meni, da bi bilo koristno, če bi se priprave usmerile tudi na življenje s otrokom, ki je posvojen, na težave, ki se lahko pojavijo, kako reševati težave, kam se obrniti po pomoč.

»Morda bi priprave morale biti bolj usmerjene k temu, kakšne so lahko razmere oz. posledice, če se stvari ne izidejo kot si pričakoval oz. pride do kakšnih resnih težav z otrokom.«

Priprav na posvojitev pari niso pogrešali, sama pa menim, da bi morale biti na voljo. Zdi se mi, da bi se s pripravami našli odgovori na mnoga vprašanja, ki zanimajo pare, prav tako pa bi dobili nekaj osnovnih napotkov o samem postopku, sprejemu otroka, življenju z otrokom. Biološki starši imajo šolo za starše, kjer dobijo osnovne podatke, navadila o življenju, ko se pridruži otrok. Menim, da bi bilo to koristno tudi za pare, ki nameravajo posvojiti otroka. Priprave bi se prilagodile njihovi situaciji in se pripravile teme, ki so njim aktualne.

4.5. Težave in iskanje pomoči

4.5.1. Potrebna pomoč

Intervjuvani pari bi potrebovali pomoč na več ravneh. Potrebovali bi pomoč od pristojnega centra za socialno delo in ministrstva pri urejanju in pridobivanju dokumentov, pomoč bi potrebovali pri iskanju stanovanja v tujini, pri zdravstveni oskrbi otroka v tujini in v Sloveniji, potrebovali bi več informacij o poteku postopka in na kakšne težave lahko naletijo, po prihodu v Slovenijo bi potrebovali pomoč v obliki varstva otroka. Želijo si, da bi centri za socialno delo hitreje reševali prošnje in da bi se naša zakonodaja uskladila s sporazumom, saj otroka ni mogoče prijaviti kot tujca in ga zdravstveno zavarovati.

»Pomoč bi bila potrebna in koristna morda kot kakšna ura varstva za otroka, ko še urejaš stvari ob prihodu.«

»Prav tako meniva, da bi CSD lahko prošnje hitreje reševali.«

»Pred samim začetkom uvedbe postopka potrebuješ veliko informacij o poteku postopka, kakšne težave lahko pričakuješ.«

»Pomoč bi potrebovala na vseh ravneh, najprej na CSD-ju, potem ministrstvu, potem, da bi bila naša zakonodaja usklajena s sporazumom in bi otroka lahko normalno prijavil kot tujca in ga tudi zdravstveno zavaroval v Sloveniji, pomoč pri urejanju dokumentov in stanovanja v tujini, zdravstvena oskrba v tujini za otroka.«

Na vprašanja glede postopka posvojitve bi lahko parom, ki bodo otroka posvojili odgovorili na pripravah na posvojitve. Prav tako bi se lahko na pripravah oblikovala formalna mreža ljudi, na katere se lahko pari obrnejo (zdravstvene zavarovalnice, pravniki, varstvo na domu in podobno).

4.5.2. Neformalni viri moči

Vsi intervjuvani pari so največ pomoči dobili od neformalne socialne mreže. Pomoč so dobili od parov, ki so že posvojili otroka iz Makedonije, od znancev, ki živijo ali imajo poslovne vezi v Makedoniji in na spletnih forumih oz. spletnih straneh.

»Pomoč sva dobila izključno od parov, ki so posvojili pred nama.«

»Rešitve in pomoč sva iskala pri ljudeh, ki so že posvojili otroka.«

»V Makedoniji sta nama pomagali dve znanki, pri urejanju stanovanja ter drugih zadev.«

»Poudariti moram, da bi bila brez teh neformalnih informacij v težavah, saj na CSD nisva dobila nobenih uporabnih informacij glede posvojitve v tujini.«

»Največ pomoči sva dobila od posvojiteljev, ki so leto pred tem posvojili otroka v Makedoniji.«

»Naslednja velika pomoč je bila spletna stran www.med.over.net.«

»Med samim postopkom pa sva z različnih strani dobila koristne informacije. O tem, da sva v postopku posvojitve, sva odkrito govorila in večkrat sva iz teh pogovorov prišla do ljudi, ki so ali lahko pomagali ali pa so poznali koga, ki bi lahko pomagal.«

»/.../ in od para, ki je že posvojil.«

»Vsa pomoč je bila tako neformalna, od tam, kjer bi jo pričakovala, jo žal ni bilo.«

4.5.3. Formalni viri moči

En intervjuvan par je imel negativne izkušnje s formalnimi viri moči, saj na pristojnem centru za socialno delo niso imeli izkušenj z meddržavnimi posvojitvami in žal od njih ni dobil veliko pomoči. Trije intervjuvani pari pa so imeli pozitivne izkušnje in so dobili pomoč na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, veleposlaništvu v Ljubljani in Skopju, pristojnem centru za socialno delo in s strani socialne delavke na centru za socialno delo v Makedoniji.

»CSD s takimi posvojitvami nimajo izkušenj.«

»V pomoč nama je bilo Ministrstvo za družino in socialne zadeve (direktorat za družinske zadeve), veleposlaništva v Ljubljani in Skopju.«

»Pri urejanju bivališča nam je pomagala delavka na CSD v Makedoniji.«

»Vsa pomoč je bila iz pristojnega centra za socialno delo /.../«

4.5.4. Predlog za izboljšanje mreže virov moči

En intervjuvan par je predlagal, da se na podlagi sporazuma povežejo pristojni organi in med seboj bolj sodelujejo. S tem bo več pomoči in tudi boljša usposobljenost zaposlenih.

»Po mojem mnenju bi morali biti, če že imamo nek sporazum, povezani naši in Makedonski CSD. Tako bi bili eni in drugi bolj usposobljeni za pomoč.«

Med samim postopkom posvojitve pari potrebujejo predvsem pomoč pristojnih organov, saj naletijo na razne težave pri urejanju papirjev, nejasnosti v postopku, ne vedo na koga se lahko obrnejo. Formalni vir moči mora na tem področju postati močnejši. Centri za socialno delo bi lahko oblikovali mrežo oseb, ki bi imeli podatke, ki jih pari potrebujejo in jih usmerili k njim. Neformalni viri moči so v primeru pomoči med postopkom posvojitve zelo močni in pari črpajo pomoč iz izkušenj predhodnikov. Morda bi centri za socialno delo lahko imeli tudi kontakte parov, ki so že posvojili otroka in so pripravljeni z informacijami pomagati tudi ostalim. Tako bi do pomoči dostopali tudi tisti pari, ki ne poznajo nikogar, ki je šel čez postopek meddržavne posvojitve.

4.6. Pomoč po končanem postopku posvojitve

4.6.1. Potrebna pomoč

Po končanem postopku posvojitve pari še vedno lahko naletijo na določene težave. Dva intervjuvana para bi potrebovala pomoč pri urejanju dokumentov za otroka. En par pa je izpostavil različno obravnavanje bioloških otrok in otrok, ki so bili posvojeni na področju zakonodaje, ki ureja dodatek pri rojstvu otroka in porodniški dopust.

»Potrebovala bi pomoč pri urejanju dokumentov za otroka, npr. zdravstveno zavarovanje, daljši porodniški dopust (ne samo 5 mesecev), otrok pa bi moral biti deležen tudi drugih socialnih transferjev, tako kot biološki otroci (npr. denarna pomoč ob rojstvu).«

»Po končanem postopku posvojitve se je spet zatikalo pri urejanju nekaterih dokumentov v Sloveniji.«

4.6.2. Formalni vir moči

Pogosto se zgodi, da se formalni vir moči po končanem postopku umakne in se morajo posamezniki obrniti na druge vire moči. Vendar pa sta imela dva intervjuvana para pozitivne izkušnje s centrom za socialno delo in občinsko enoto, ki sta ponudila pomoč tudi po končanem postopku posvojitve.

»Midva se lahko vedno obrneva k socialni delavki na CSD-ju.«

»Edina svetla izjema je bila najina občina, ki nama je dala denarno pomoč, tako kot jo dobijo otroci, rojeni v Sloveniji.«

En intervjuvan par pa meni, da je potreba pomoč pristojnih organov tudi po končanem postopku posvojitve. Če se otroka in njegov razvoj, prilagajanje na novo okolje neprekinjeno spremlja, je lažje oceniti, če otrok potrebuje pomoč in mu jo v skladu s tem tudi ponuditi.

»Zdaj, po nekaj letih, pa se mi zdi, da bi se pristojne službe morale bolj vključiti v to, da bi spremljale otroka in mu nudile ustrezno pomoč, če bi ocenile, da jo potrebuje (npr. psiholog, specialni pedagog).«

Tudi po končanem postopku posvojitve se starši lahko srečajo s težavami na področju urejanja raznih dokumentov in pri vzgajanju otroka. Otroci, ki so posvojeni, so žal v večini primerov preživljali prvo obdobje svojega življenja v pomanjkanju in nastanjeni v različnih ustanovah. Vse to na otroku lahko pusti posledice, ki se pokažejo kasneje, ko otrok odrasča in se razvija. V tem primeru bi starši potrebovali strokovno pomoč, ki bi jih usmerjala in jim svetovala, kako pomagati otroku.

4.6.3. Neformalni vir moči

Za razliko od formalnih virov moči, ki se v večini primerov po končanem postopku zaključijo, neformalni viri moči ostajajo. Pari, ki so posvojili otroka se med seboj družijo, izmenjujejo izkušnje in hkrati ustvarjajo socialno mrežo za otroke, da bodo kasneje lahko delili svoje izkušnje o osebam, ki so bili prav tako posvojeni.

»Poleg tega se druživa tudi s starši, ki so posvojili otroka in se pogovarjamo in si želimo, da se bodo otroci poznali, tudi ko bodo starejši, da bodo imeli tudi prijatelja posvojenca.«
»Imamo stike z nekaj drugimi posvojitelji in to je za nas najdragocenejša oblika pomoči. Dobro bi bilo tudi kakšno neformalno druženje, pa seveda tudi predavanje posebej za posvojitelje otrok iz tujine.«

Neformalne mreže se mi zdijo po končanem postopku posvojitve zelo pomembne. Starši imajo oporo, dobijo nasvete in oblikujejo se lahko tudi lepa prijateljstva-tako med starši kot tudi med otroki. Otroci se s tem ne bodo počutili sami v svoji situaciji, ampak bodo imeli sovrstnike, s katerimi bodo lahko odkrito delili svoje izkušnje in se med seboj razumeli.

4.7. Pomen otrokove rodne kulture

4.7.1. Vpliv kulture pri odločitvi o posvojitvi iz Republike Makedonije

Pri meddržavni posvojitvi otroka se starši srečujejo tudi z otrokovo rodno kulturo, ki pa različno vpliva na izbiro matične države otroka.

En intervjuvan par je med odločanjem upošteval rodno kulturo otroka. Všeč jima je makedonska kultura in ta je bila eden izmed razlogov za odločitev za posvojitvev iz Makedonije.

»Ja, kultura je bila za naju zelo pomembna, saj sva že na začetku vedela, da ne bova posvojila azijskega otroka, ker nama je kultura preveč tuja.«

»Makedonska kultura nama je všeč; vse, država, pesmi, ljudje, dežela.«

Pri štirih intervjuvanih parih pa kultura ni imela posebnega vpliva pri izbiri matične države otroka.

»Kultura ni imela vpliva na izbiro države.«

»Otrokovo kulturo ter njen značaj sva sprejela in se s tem ne obremenjujemo. Živimo normalno družinsko življenje.«

»Kultura ni imela vpliva na izbiro države.«

»Kultura ni imela vpliva na izbiro.«

4.7.2. Seznaitvev otroka z rodno kulturo

Štirje intervjuvani pari bodo otroka seznanili z rodno kulturo in sicer na različne načine. Trije pari razmišljajo o potovanju v Makedonijo, en par pa bo predstavil Makedonijo preko naravnih in kulturnih značilnosti v primerjavi s Slovenijo. En par pa o načinu seznaitve še ni razmišljal.

»In seveda bova otroka o tej kulturi seznanila in se že zelo veseliva in kmalu bomo šli skupaj na počitnice v Makedonijo. Tudi v Sloveniji smo našli nekaj Makedoncev in se občasno družimo.«

»Otrok bo star 5 let in nameravamo skupaj preživeti nekaj dni v Skopju, kjer mu bova skušala na podlagi fotografij, ki jih imamo iz obdobja adaptacije, prikazati, kje je bil rojen in kje je preživel prve mesece življenja.«

»Ko bo čas dozorel, načrtujemo obisk Makedonije, da se bo srečal tudi s svojo rejnico.«

»Ko bo večji, mu bomo predstavili Makedonijo v tem smislu, da ko se bo v šoli učil nekaj o Sloveniji, bomo doma še kaj prebrali in rekli, kako je ta ista stvar v Makedoniji.«

»Kako jo bom s tem seznanila še nisem razmišljala.«

Eden od otrok ohranja stike s svojo rejnico in preko nje je tudi v stiku s svojo rodno kulturo.

»Otrok ve, da je iz Makedonije in ima tudi stike prek razglednic, žal telefonsko ne, ker je problem jezik. Pošiljamo si fotografije z rejnico, kjer so zelo lepo skrbeli zanj.«

Starejši otroci se spominjajo življenja v Makedoniji in so morda seboj prinesli koščen svoje kulture, drugi pa so še premladi, da bi se spomnili svoje rodne dežele in kulture. Otroci zelo radi spoznavajo nove stvari, nasploh pa jih zanimajo stvari, ki so del njih. Če otrok ve, da je posvojen, se mi zdi pomembno, da izve v kateri državi je bil rojen in spozna nekaj značilnosti njegove kulture. Po nekaj informacijah bo sam izrazil željo po spoznavanju še več stvari. Te informacije lahko pomagajo otrokom tudi pri navezovanju stika s sovrstniki, ko izvejo, da so posvojeni. Sovrstnikom lahko povedo nekaj malega o državi, kjer so se rodili in s tem odprejo prostor za pogovor o posvojitvi.

4.8. Posvojitev romskega otroka

4.8.1. Pomen etnične pripadnosti

V Makedoniji je verjetnost, da pari dobijo za posvojitev romskega otroka in glede na diskriminacijo Romov v Sloveniji, so pari, ki nameravajo posvojitvi otroka pred novim vprašanjem, saj se je velikokrat težko spopadati z etnično diskriminacijo.

Vseh pet intervjuvanih parov je odgovorilo, da jih etnična pripadnost otroka ni zanimala in se pred posvojitvijo niso obremenjevali in razmišljali o tem.

»Ne, o tem takrat nisva razmišljala, zato tudi ne vem, kaj bi storila takrat.«

»O etnični pripadnosti otroka nisva nikoli razmišljala.«

»Poreklo naju sploh ni zanimalo kakšno bo.«

»Tisti, ki hočejo posvojiti otroka in imajo srčno željo nekaj narediti za ta umazani svet, naj se s tem ne obremenjujejo. Raje naj naredijo nekaj dobrega in pomagajo sirotam priti do boljšega življenja.«

En par ni razmišljal o etnični pripadnosti otroka, vendar ko je bila na voljo izbira, se nista odločila za romskega otroka.

»Ko sem se odločala o otroku se s tem nisem obremenjevala, čeprav sem se potem v trenutku odločila za belega otroka.«

4.8.2. Pozitivno mnenje

Vsi intervjuvani pari imajo pozitiven odnos do posvojitve romskega otroka.

»Posvojila bi tudi romskega otroka.«

»V vsakem primeru bi otroka posvojila.«

»Zdaj oba veva, da bi ga vseeno posvojila.«

Dva para sta posvojila romskega otroka in eden od parov bi ponovil odločitev.

»Otroka sva tako posvojila takega kot je in ponovno bi se odločila enako.«

4.8.3. Pripravljenost na možnost posvojitve romskega otroka

En par je od parov, ki so že posvojili otroka, dobil informacijo, da je možnost posvojitve romskega otroka in se je na to možnost pripravil ter sprejel.

»Popolnoma sva bila pripravljena na romskega otroka, saj sva imela informacijo, da je tudi v Makedoniji precej makedonskih posvojiteljev, ki čakajo na otroka, vendar večina noče romskega, zato gredo v tujino v glavnem romski otroci.«

4.8.4. Mnenje o družbenem pogledu na Rome

Dva intervjuvana para se zavedata romske diskriminacije v slovenski družbi in možnih težav, posledic, ki vplivajo na otroka in njegovo sprejetost v družbo.

»Kljub zavedanju, da bo lahko zaradi tega imel določene težave, saj živimo v podeželskem okolju, ki ni preveč odprto do drugačnih, sva se bila pripravljena spopasti s tem.«

»Čeprav sedaj vidim, da vse te stvari vseeno vplivajo na kasnejše življenje. Vseeno, kljub temu, da toliko govorijo o enakosti.«

Kljub temu, da se družba trudi k sprejemanju Romov in skuša razbiti stereotipe, se žal še vedno pojavlja diskriminacija. Glede na to, da je verjetnost posvojitve romskega otroka iz Makedonije, bi bilo dobro pripraviti starše na ravnanje, če se pojavi diskriminacija. Okolje, kjer bo otrok živel, lahko različno reagira in takoj označi otroka kot drugačnega. Otroku ne bo razumel, zakaj se je to zgodilo in bo ob tem lahko doživljal stiske. Bližnji okolici bi morda že pred prihodom otroka lahko razložili njegovo kulturo in predstavili kot nekaj pozitivnega. S tem bo družba otroku bolj naklonjena in ne bo nekega »strahu«, spraševanja in negotovosti pri srečanju z otrokom.

4.9. Seznanitev otroka s posvojitvijo

4.9.1. Seznanitev otroka s posvojitvijo

Vsak otrok ima pravico izvedeti resnico o zelo pomembnem dogodku v njegovem življenju in pari, ki so in ki bodo posvojili otroka, se morajo tega zavedati in biti odprti do resnice ter jo deliti z otrokom. Vseh pet intervjuvanih parov se zaveda pomena resnice posvojitve in so otroka z njo tudi seznanili.

»Ja, začela sva o tem govoriti, sva se pa pred tem pozanimala, kakšen način je najboljši.«

»Otrok ve, da je bil posvojen.«

»Otroku smo vso zadevo zaupali, saj to ne sme biti nobena skrivnost.«

»Od samega začetka sva mu skozi zgodnico pripovedovala o naši zgodbi. Ker je bil že toliko velik, se je spomnil poti iz Makedonije v Slovenijo in to je bila iztočnica.«

»Deklici smo že zelo majhni govorili, da jo je rodila druga gospa jaz pa sem sedaj njena mamica.«

4.9.2. Način seznanitve

Vsi intervjuvani pari so kmalu pričeli s pogovori o posvojitvi, seveda na način, ki je primeren otrokovi starosti.

»Nisva za način, zdaj pa se usedimo in odkrila ti bova veliko skrivnost-to odpade. Sproti in lahkotno.«

»Deklici sva povedala, da je posvojena preko pogovora pri dveh letih.«

Pri dveh družinah so pogovor združili s kurikulumom vrtca pri spoznavanju različnih oblik družin in tako kot doma, še v vrtcu delili njihovo zgodbo.

»O družinah so se učili že v vrtcu, tako da v pogovoru ni imel posebnih vprašanj.«

»Skozi čas je začel spraševati in na vsa vprašanja mu odgovarjava popolnoma odkrito. Tudi v vrtcu sem sodelovala v njegovi skupini, kjer smo s pomočjo knjige, ki govori o posvojitvi, povedali, da je posvojen. Tudi sam je povedal, kje je rojen. Zaenkrat sprejema to kot nekaj čisto običajnega.«

Pari se zavedajo tudi tega, da so otroci občutljivi pri pogovoru o bioloških starših in, da njihove mnenje in pripoved oblikuje otrokovo podobo svojih bioloških staršev. Zato je potrebno skrbno izbrati besede in poskrbeti, da se okoliščine in razmere pri bioloških starših prikaže na otroku primeren način.

»Zelo pomembno se nama tudi zdi, da nikoli ne bi prikazala bioloških staršev v slabi luči, ker lahko otroka to zaznamuje, da ga starši niso imeli radi ali kaj podobnega. To je bolečina, ki lahko traja vse življenje.«

»Odločila sva se tudi, da o drugi mami ne govoriva mama, ampak ženska, ki te je rodila.«

Ko je otrok mlajši, so tudi vprašanja »manjša«, manj globoka in kompleksna, ko pa otrok odrasča in se prične zavedati posvojitve na več nivojih, so tudi njegova vprašanja podrobnejša, kompleksnejša in včasih se težko nanje odgovori. Tega se zavedajo tudi pari, ki so posvojili otroka in ponovno pomembno vlogo igra resnica in odkritost.

»Pripravljena sva na to, da bodo vprašanja z leti zahtevnejša, vendar bova vedno popolnoma odkrita.«

4.9.3. Vir moči

Včasih se je težko spopasti z vprašanji in načinom pogovora o dogodkih v življenju in tako je tudi pri posvojitvi. Pari se lahko počutijo nemočne in so v dilemi, ali bodo otroku razkrili resnico na njemu prijazen način. V takih primerih je pomembno, da imajo pari možnost dobiti nasvete in pomoč.

En par je črpal ideje iz knjig, pomoč pa je dobil tudi pri socialni delavki, ki je vodila postopek posvojitve.

»O tem sva se pozanimala iz knjig in vprašala sva tudi za mnenje delavko na CSD-ju, ki je vodila najin postopek, ker ima glede tega sigurno veliko izkušenj in sva ji povsem zaupala.«

En intervjuvani par pa se nanaša na svojo intuicijo in na odkritost.

»Nasvetov tu ne potrebujeva, zanašava se na svojo intuicijo in popolno odkritost in za enkrat se nama to pozitivno obrestuje.«

4.9.4. Pomoč pri iskanju korenin

Otroci, ki so bili posvojeni si velikokrat želijo spoznati svoje biološke starše. En intervjuvan par je pripravljen pri tem sodelovati in pomagati. Ostali pari pa o tej temi niso želeli govoriti.

»Ko odraste, sva mu tudi popolnoma pripravljena pomagati iskati njegove korenine.«

Iz izkušenj dela v vrtcu vem, da otroke zelo zanima kako so prišli na svet. Po navadi imajo starši razne fotografije mamice z nosečniškim trebuhom in fotografije iz porodnišnice. S tem si starši pomagajo, da otroku razložijo proces njihovega spočetja, rojstva. Pari, ki so posvojili otroka, imajo v tem primeru težjo nalogo, saj po navadi nimajo fotografij in povedati morajo malo drugačno zgodbo. Če se otroku ne pove, da je posvojen, se mi bo po

pogovoru s sovrstniki zdelo čudno, da nima nobene fotografije in spominčkov iz porodnišnice in bo pričel postavljati vprašanja o tem. Če pa otrok ve, da je posvojen, lahko sovrstnikom pokaže fotografije njegovega prihoda v družino in razloži, da se je rodil drugje. Tako si ne bo postavljaj vprašanj, na katere nima odgovorov, ampak se bo lažje spopadal z resnico in jo sprejel. Počutil se bo manj izgubljenega in imel bo občutek, da lahko zaupa svoji družini in se obrne nanjo z vprašanji. Zdi se mi tudi pomembno to, kar so že izpostavili pari, da se njegovo življenje pred prihodom v družino predstavi z dejstvi, ki jih poznajo, da si ne izmišljujejo, če česa ne vedo in da skušajo prikazati vse skupaj v pozitivni luči, da bo otrok to dojemal kot pozitivno izkušnjo. Tudi pri iskanju korenin je pomembno, da mu starši stojijo ob strani, ker bo s tem dobil občutek, da je kljub njegovi želji po seznanitvi z biološkimi starši, v svoji družini še vedno zaželen in se s tem ni nič spremenilo. Starši imajo tukaj težko nalogo, saj se tudi oni soočajo z njim težkimi temami in odpirajo različne rane.

4.10. Bivanje v otroških domovih in vpliv na življenje po posvojitvi

V svojo raziskavo sem želela zajeti tudi opis domov za otroke, osebja, kakšni so bili občutki in razmišljanja staršev, ki so posvojili otroka o domovih za otroke in življenju v instituciji. Zanimalo me je tudi njihovo zavedanje o morebitnih težavah, ki jih je lahko povzročilo bivanje v instituciji.

Žal starši o tej temi niso bili pripravljeni spregovoriti. Med njimi velja nenapisano pravilo, da se pri posvojitvi ne izpostavlja morebitnih negativnih vidikov (bivanje otroka v domu za otroke in razmere v njem, nepravilnosti v postopku), saj si jih pristojni organi lahko razlagajo kot nehvaležnost in blatenje ter s tem zaprejo vrata bodočim staršem, ki bi radi posvojili otroka.

5. Sklepi

1. Postopek posvojitve se prične z oddajo vloge na pristojne centru za socialno delo v Sloveniji in z zbiranjem potrebnih dokumentov. Pred sklenjenim sporazumom z Republiko Makedonijo so pari samo poskrbeli za prevod in pošiljanje dokumentov pristojnim organom. Po sklenjenem sporazumu pa za prevod in pošiljanje dokumentov poskrbijo pristojni organi. Po sprejeti odločbi o posvojitvi se pari odpravijo v Makedonijo na 30 do 40 dnevno adaptacijsko dobo. Od začetka do konca postopka pari odpotujejo v Makedonijo od dva do trikrat, cel postopek pa traja od dveh do treh let.
2. Slabosti postopka so nepoznavanje postopka s strani zaposlenih na pristojnih organih; prepuščenost samemu sebi in svoji iznajdljivosti; neupoštevanje predpisa postopka po sporazumu med državama; težave z dokumenti.
3. Pari so se odločili za posvojitev iz Republike Makedonije, ker v Sloveniji dolgo časa čakaš na otroka, ki se ga lahko posvoji; jim je ta država blizu; so dobili informacije o posvojitvi in stroški posvojitve so nižji v primerjavi z ostalimi državami.
4. Na centrih za socialno pomoč ni posebnih priprav na posvojitev in intervjuvanci menijo, da formalne priprave niso potrebne. Na posvojitev so se pripravili s pogovori s pari, ki so otroka že posvojili in s tem pridobili potrebne in koristne informacije.
3. Med postopkom posvojitve so pari naleteli na težave pri pridobivanju in urejanju dokumentacije; pri iskanju stanovanja v Makedoniji; pri zdravstveni oskrbi otroka v Makedoniji in Sloveniji; neskladnost prakse s sporazumom.
4. Med in po postopku posvojitve so močnejši neformalni viri moči (pari, ki so že posvojili otroka). S formalnimi viri moči imajo pari negativne izkušnje, zaradi nepoznavanja postopka meddržavne posvojitve.
5. Rodna kultura otroka ni imela vpliva pri odločitvi matične države otroka. Kljub temu se otroka bo seznanilo z rodno kulturo.
6. Etnična pripadnost otroka pri posvojitvi ni imela vpliva in otroka bi posvojili, ne glede na etnično pripadnost.
7. Otroka se je/bo seznanilo s posvojitvijo preko pogovorov v družini in odgovarjanjem na vprašanja.

6. Predlogi

Z leti se je obseg literature na področju posvojitve povečal. Na področju otroške literature je kar nekaj knjig, ki opisujejo posvojitve in s tem pripomorejo, da se otrokom skozi zgodbe približa pojem posvojitve in s tem razbija tabuje, ki se še pojavijo pri nekaterih starših. Prav tako je ta literatura lahko v pomoč staršem, ki so posvojili otroka in mu želijo to povedati.

Literatura je potrebna tudi za strokovne delavce, ki delajo na področju posvojitve. Z informiranostjo le-teh, bodo tudi posvojitelji dobili odgovore na svoja vprašanja in hitrejšo pomoč. Informiranosti strokovnih delavcev o meddržavnih posvojitvah iz Makedonije vpliva tudi na sam potek posvojitve. Strokovni delavci, ki nimajo informacij o postopku posvojitve, morajo le-te pridobiti. Zaradi pomanjkanja informacij se podaljša postopek posvojitve, pari pa se morajo po pomoč obračati na neformalne vire moči in nato sami urejati zadeve, ki jih postopek pripiše pristojnim organom.

Potrebna so tudi dodatna izobraževanja za socialne delavce, ki se srečujejo s postopki posvojitve. Informirati jih je potrebno s postopki, novostmi in birokracijo. Socialni delavci bodo že s tem postali večji vir moči za uporabnike.

Glede na močno neformalno mrežo parov, ki so posvojili otroka, bi lahko centri za socialno delo organizirali druženja, predavanja in pogovore parov, ki so že posvojili otroka in parov, ki bodo posvojili otroka. S tem se povežejo neformalni in formalni viri moči in se medsebojno informirajo in pomagajo. Neformalna socialna mreža ima velikokrat rešitev, predlogov za težave v postopku, nima pa formalne moči in pristojnosti, da se te težave razreši. Tukaj vskočijo formalne socialne mreže. In obratno - strokovni delavci na področju posvojitve ne morejo poznati in se zavedati težav posvojiteljev, če ni možnosti, da se te informacije prenesejo. S tem tudi ne morejo pomagati posvojiteljem, kljub temu, da bi lahko.

Priprave na posvojitve naj se izvajajo na način pogovorov s pari, ki so že posvojili otroka, ali pa na pripravah strokovni delavci delijo informacije, izkušnje, mnenja, ki jih dobijo, od parov, ki so že posvojili otroka. Glede na to, da trenutno ni organiziranih posebnih priprav na meddržavno posvojitve, bi se lahko razmišljalo v smeri pripravljanja na morebitne težave in se krepilo moč, za reševanje težav.

7. Povzetek

V teoretskem uvodu sem se predvsem posvetila raziskovanju socialnega starševstva, zakonodaje na področju posvojitve in Zakonu o ratifikaciji sporazuma med vlado Republike Slovenije in vlado Republike Makedonije o meddržavnih posvojitvah. Ugotovila sem, da je na temo meddržavnih posvojitve iz Makedonije dokaj malo literature in tudi v medijih so bolj izpostavljene posvojitve iz drugih držav (npr. Rusije, Afrike). Zanimalo me je predvsem, ali je sporazum olajšal postopek meddržavne posvojitve, kam se lahko starši obrnejo po pomoč med in po postopku posvojitve, glede na različno kulturo, me je zanimalo, če bodo starši seznanili otroka z rodno kulturo in ali mu bodo povedali, da je posvojen. Zanimalo me je tudi, ali so razmišljali o verjetnosti, da dobijo v posvojitve romskega otroka in ali bi ga posvojili.

Po analizi intervjujev s petimi pari, ki so posvojili otroka iz Makedonije, sem odgovorila na sva vprašanja, ki sem si jih zastavila. Glede samega postopka posvojitve sem ugotovila, da je problem v nepoznavanju postopka zaposlenih na pristojnih organih. Postopek je po sklenjenem sporazumu daljši, vendar je cenejši in urejen z zakonom. Pari so imeli nekaj težav pri urejanju dokumentov in zavarovanju za otroka. Posebnih priprav na posvojitve pari niso imeli, pripravili so se preko pogovorov s pari, ki so že posvojili otroka. Neformalni viri moči so močnejši kot formalni, nanje so se lahko obrnili pred, med in po postopku posvojitve. Rodna kultura otroka ni imela odločitve pri izbiri države, iz katere bodo posvojili otroka, imajo pa namen otroka seznaniti z rodno kulturo. Tudi etnična pripadnost otroka ni imela vpliva pri odločitvi za posvojitve. Vsi intervjuvani pari so ali pa še bodo otroku povedali, da so ga posvojili. Moji predlogi se predvsem nanašajo na pristojne organe - centre za socialno delo. Zaposlene, ki delajo na področju posvojitve je potrebno seznaniti s postopki meddržavnih posvojitve, da bodo lahko dober vir pomoči za pare, ki bodo posvojili otroka. Pripravili bi lahko tudi neobvezne priprave na posvojitve, predvsem kot predavanja o postopku, nudenje informacij o postopku in ostalih virih moči, nega in vzgoja otroka. Pari se bodo s tem počutili močnejše in dobili občutek, da se lahko kadarkoli obrnejo na njih. Mnogi pari bi potrebovali pomoč tudi po postopku posvojitve.

Glede na to, da so neformalni viri moči zelo močni, bi se lahko povezali s formalnimi in skupaj oblikovali močen vir moči za vse, ki nameravajo ali pa so že posvojili otroka in s tem olajšali pot skozi postopek in življenje po posvojitvi vsem, ki potrebujejo pomoč, a ne vedo na koga se lahko obrnejo.

Moja želja je, da se uresniči namen moje diplomske naloge – da pridobljene informacije pomagajo parom, ki razmišljajo o posvojitvi otroka iz Republike Makedonije in da stroka socialnega dela pridobi podatke s strani parov, ki so otroka že posvojili. Ti podatki lahko pripomorejo pri izvrševanju postopka posvojitve in pomoči parom, ki so v postopku ali pa so s postopkom posvojitve že zaključili.

Zdi pa se mi pomembno, da teme o posvojitvi otrok postanejo bolj vsakdanje v smislu, da je to nekaj običajnega in da ni potrebno skrivati resnice o tem, da je otrok posvojen, pa naj bo to meddržavna ali notranja posvojitev. Starši in otroci naj imajo možnost pregovoriti o svoji izkušnji posvojitve in tukaj največ lahko pripomoremo vsi, ki imamo stik z temi osebami.

8. Uporabljena literatura in viri

8.1. Uporabljena literatura

1. Albreht, M., (1992), Posvojitve : organizacija socialnih služb na področju posvojitvev v Sloveniji in v nekaterih drugih državah. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (*Diplomska naloga*).
2. Bedrač, J., Pirec, A., Recko, T., Schmidt, A., (2010), Se vam zdi to zabavno ali pomembno?. Socialno delo 48, 2-3, 155-163.
3. Bevc, V., (1997), Priprava na nadomestno starševstvo v programu preventivne pomoči otrokom. Socialno delo 36, 3, 229-237.
4. Bevc, V., (2006). Čustveno stanje neplodnih parov pred posvojitvijo otroka. Socialno delo, letnik 45, številka 1/2, str. 51-59.
5. Flaker, V., (1998), Odpiranje norosti: vzpon in padec totalnih ustanov. Založba /*cf., Ljubljana
6. Goffman, E., (1963), Stigma: zapiski o upravljanju poškodovane identitete. Slovenska izdaja Založbe Aristej, Maribor (2008).
7. Hof, M., (2009), Mama številka nič. Dob pri Domžalah: Miš, 2009.
8. Janko Speizer, A., (2010), Z angažirano antropologijo proti rasizmu in rasni dominaciji nad Romi. Socialno delo 49, 2-3, 99-108.
9. Klun, M., (2008), Posvojitve kot oblika socialnega starševstva. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (*Diplomska naloga*)
10. Konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri državnih posvojitvah Uradni list RS št. 14/99 – MP Haaška konvencija.
11. Konvencija o otrokovih pravicah Uradni list RS št. 35/1992, MP št. 55/1992.
12. Mikić, N. (2010), Nedosegljive sanje v sistemu rejništva in ustanov. Tržič: Učila International, 2010.
13. Podbevšek, M., Šolar Meglič, P., (2009), Priprava na posvojitve v Sloveniji in Evropski Uniji. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (*Diplomska naloga*).
14. Rezar, I., (2007), Mednarodne posvojitve v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (*diplomska naloga*).
15. Rezar, I., (2009), Mednarodne posvojitve kot oblika socialnega starševstva : izkušnje ljudi, ki so posvojili otroka v tujini. Socialno delo 48, 1-3, 51-64.

16. Sardelić, J., (2010), Multikulturalizem in položaj Romov v Sloveniji. Socialno delo 49, 2-3, 109-120.
17. Šinkovec E., (2010), Meddržavne posvojitve otrok iz vzhodnjeevropskih institucij v Sloveniji: socialnodelovna perspektiva. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (*Diplomska naloga*)
18. Urh, Š., (2010), Etnična (ne)občutljivost v izobraževanju za socialno delo. Socialno delo 49, 2-3, 73-84.
19. Vučina Vršnak, A., (2012), Pri nas posvojitev dolgotrajna, v tujini draga. Dnevnik št. 245 – leto LXII.
20. Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti Uradni List RS št. 56/2006
21. Zakon o ratifikaciji sporazuma med vlado Republike Slovenije in vlado Republike Makedonije o meddržavnih posvojitvah (BMKMP) Uradni list RS št. 113/2007.
22. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-UPB1) Uradni list RS št. 90/2011
23. Zaviršek, D., Kobal, B., Čačinovič Vogrinčič, G., Urh, Š., Sobočan, A., Smolej, S., Dremelj, P., Žiberna, V., Klun, M., Rezar, I., (2009), Postopki, organizacija in standardi na področju posvoitev. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.
24. Zaviršek, D. (2009), Med krvjo in skrbjo. Socialno delo 48, 1-3: 3-16.
25. Zaviršek, D. (2010), Etnizacija in patologizacija Romov in romskih skupnosti. Socialno delo 49, 2-3, 85-97.
26. Zaviršek, D., (2012), Notranje in meddržavne posvojitve : od osebnih izkušenj do dobre prakse : razvijanje novih strokovnih kompetenc v socialnem varstvu. Ljubljana: Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.

8.2. Spletni viri

1. Trontelj, K. (2010): Posvojitev ni preprost korak. (15.12.2011),
http://www.ringaraja.net/clanek/posvojitev-ni-preprost-korak_918.html?page=1
2. Posvojitev, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (15.12.2011),
http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/posvojitve/
3. Priprave na posvojitev in postopek posvojitve na CSD Slovenj Gradec. (2.4.2012),
<http://www.csd-slovenjgradec.si/sl/page/view/id/posvojitve>
4. Priprave na posvojitev in postopek posvojitve na CSD Maribor. (2.4.2012),
<http://www.csd-mb.si/sl/page/view/Posvojitve>
5. Priprave na nadomestno starševstvo, Način dela, Društvo Deteljica. (3.4.2012),
http://www.deteljica.si/index.php?option=com_content&view=article&id=8&Itemid=18
6. Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 1.10.2008. (6.5.2011),
http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/katalog_pooblastila_csd_jul08.pdf

9. Priloge

9.1. Kodiranje izjav

Tabela 9.1: Kodirane izjave za kategorijo Postopek posvojitve

Številka intervjuja in izjave	Izjava	Pojem
1_01	V Sloveniji je bil postopek do izdaje mnenja takšen, kot je predpisan z našo zakonodajo za posvojitev otroka iz Slovenije.	Opis postopka posvojitve
1_02	Oseba na CSD, ki je vodila postopek, ni poznala določila ZUP-a in sva morala vsa dokazila, ki bi jih morala ona pridobiti po uradni dolžnosti, prinesiti sama (3. odstavek 139. člena Zakona o splošnem upravnem postopku).	Slabosti postopka
1_03	Uradna oseba se na mednarodno posvojitev ni nič spoznala, ni mogla nič svetovati.	Slabosti postopka
1_04	Za postopek posvojitve sva bila z možem sama, vse sva se sama pozanimala, se naučila, vse sama izpeljala.	Slabosti postopka
1_05	sva bila prvi par, pri katerem je posvojitev potekala po sporazumu, čeprav je bil sporazum že zdavnaj sklenjen, se v praksi še ni uporabljal. Makedonska stran je delala še po starem	Slabosti postopka
1_06	V Makedoniji sva si vse morala organizirati sama, nihče nič ne pomaga, na nikogar se nimaš obrniti v tuji državi za pomoč, nihče te sploh ne spremlja. Otroka vzameš iz sirotišnice, nato te pridejo iz CSDja v Makedoniji enkrat pogledat in to je to	Slabosti postopka
1_07	V Makedoniji sva bivala 1 mesec, potem sva se vrnila v Slovenijo, v njihovi odločbi je pisalo za 1 mesec. 1 mesec je v Sloveniji bilo predpisano, da preučujejo namestitvev otroka v družini s strani našega CSD-ja, nakar bi se morala vrniti v Makedonijo, da bi se postopek uradno zaključil.	Opis postopka posvojitve
1_08	Nastal je problem, ker je v Makedoniji v tem času razpadla komisija na ministrstvu in zaradi tega dolgo časa	Slabosti postopka

	nisva dobila poziva, da prideva postopek zaključiti, čeprav so ga v Sloveniji že zaključili, in nobena urgencia naših predstavnikov z ministrstva ni zalegla, tako, da sva imela otroka v Sloveniji na črno, v zraku, brez dovoljenja za prebivanje, brez zdravstvenega zavarovanja.	
1_09	Ko se je komisija zopet sestala, sva lahko prišla dol.	Opis postopka posvojitve
2_01	Pred začetkom postopka sva zbirala informacije o dokumentih za posvojitve, postopku in tako dalje. Pri tem sva obiskala dve družini, ki sta posvojili otroka iz tujine. V Makedoniji sva bila 2-krat, torej prvi stik z otrokom in nato 30-dnevna adaptacija v Makedoniji. Pri iskanju bivališča so pomagali uslužbenci slovenskega veleposlaništva v Skopju. Celoten postopek od oddaje dokumentov do končne odločbe o posvojitvi je trajal približno 2 leti	Opis postopka posvojitve
2_02	S CSD v Skopju imava zelo pozitivne izkušnje, saj so bili zelo prijazni in nama pomagali pri reševanju težav (npr. bolezen otroka, cepljenja).	Pozitivne izkušnje
3_01	Najprej sva zbrala vse dokumente, ter jih dala prevesti registrirani prevajalki v makedonski jezik in jih poslala na CSD v Skopje. Ta center je dokumente nekaj časa zadržal, ker je bil s strani ministrstva zaprt pretok dajanja otrok	Opis postopka posvojitve
3_02	Med najinim čakanjem sva večkrat klicala na Center za socialno delo v Skopje. Po dveh letih čakanja sva dobila odgovor, da morava vse dokumente obnoviti ter nama postavili rok treh tednov. V kolikor ne bi poslala dokumentov v omejenem času, bi smatrali, da se odpovedujeva otroku	Slabosti postopka
3_03	Kljub temu, da sva vse zelo hitro opravila, sva na odhod v Makedonijo čakala še leto dni, tako, da je vse skupaj trajalo okrogla tri leta.	Opis postopka posvojitve
3_04	Vse postopek je zelo naporen, čeprav se ti na koncu vse poplača, ko dobiš tako srčkanega otroka, kot je bila najina deklica. Stara je bila 10 mesecev ko sva jo dobila	Mnenje o postopku
3_05	V Makedoniji sva bila trikrat , skupno 45 dni. Prvič smo se spoznali s centrom v Skopju - 2 dni, drugič smo prišli	Opis postopka posvojitve

	po otroka – 40 dni, tretjič srečanje s komisijo za končno posvojitvev – 3 dni. Prvič sva šla z vlakom, dvakrat pa z letalom, saj bi bilo z otrokom prenaporno	
3_06	Vse je potekalo preko adaptacijske pogodbe za dobo treh mesecev. Rabili smo dva potna lista, ki ju je izdala ambasada v Skopju. Oni so potrdili tudi turistično vizo	Opis postopka posvojitve
3_07	Naša posvojitev je potekala, kljub adaptacijski pogodbi, bolj enostransko, ker se na začetku še sanjalo ni o sporazumu, vse je bilo v pripravi in ob naši posvojitvi je bil še nedokončan	Opis postopka posvojitve
4_01	Oglasila sva se na domačem CSD, kjer smo uradno začeli postopek. Zbrala sva vse dokumente in nato s pomočjo kontakta posvojiteljev, ki so že imeli otroka iz Makedonije (kontakt sva dobila na domačem CSD) prišla do prevajalke, ki nama je dokumente prevedla. Poslala sva jih v Makedonijo in nato sledila napotkom, ki so nama jih dali posvojitelji, s katerimi sva imela kontakt. Klicala sva v Makedonijo, preverjala v kateri fazi je postopek.	Opis postopka posvojitve
4_02	Poudariti moram, da bi bila brez teh neformalnih informacij v težavah, saj na CSD nisva dobila nobenih uporabnih informacij glede posvojitve v tujini.	Slabosti postopka
4_03	V Makedoniji sva po nekaj mesecih izvedela, da potrebujejo še neke dodatne dokumente in ko sva jih poslala, je bila najina vloga relativno hitro rešena (dober mesec) in bila sva vpisana v register posvojiteljev. Nato sva klicala na CSD, ki sva mu bila dodeljena in skoraj dve leti dobivala odgovor, da otroka za posvojitev nimajo.	Opis postopka posvojitve
4_05	Nato sva končno dobila upanje, da mogoče je en otrok, vendar sva do takrat, ko so se dejansko odločili, da lahko prideva na obisk, čakala še skoraj eno leto. Posebnih priprav na odhod nisva imela, prvi obisk je bil kratek in čustven. Najin otrok je bil takrat v rejniški družini. Nato pa sva še tri mesece čakala, da so nama odobrili, da lahko prideva na enomesečno bivanje.	Opis postopka posvojitve
4_07	V Makedonijo sva torej odšla na obisk le enkrat, drugič sva že dobila otroka in začela enomesečno skupno	Opis postopka posvojitve

	bivanje.	
4_08	Celoten postopek je pri nama trajal tri leta.	Opis postopka posvojitve
5_01	Na pristojni Center za socialno delo sem oddala prošnjo za posvojitev in ker štiri leta ni bilo nobene možnosti, da dobim otroka, tako so mi rekli glade na to da sem že imela svojo hčerko, mi je socialna delavka rekla, če sem kaj razmišljala o mednarodni posvojitvi. Večjih težav z dokumenti ni bilo. V centru za socialno delo sva potem dobila tudi vse potrebne informacije. Vse papirje sva potem odnesla sama v Makedonijo.	Opis postopka posvojitve
5_03	Takrat je tam glavno vlogo igrala podkupnina, a to sem izvedela kasneje. Midva nisva nikomur dajala denarja.	Slabosti postopka
5_04	Ko sem že dobila otroka sem videla, da je njihov minister po treh mesecih odobril posvojitev, midva pa sva čakala tri leta.	Opis postopka posvojitve
5_05	V Makedoniji sem bila dvakrat. Prvič, ko sem nesla prošnjo in potem, ko sem šla po otroka. Otroka sem prvič videla, ko sem jo dobila v roke. Prideš v center, ti dajo otroka v roke in tisti hip z njim odideš v hotel. Čez tri ure je bila uradna posvojitev v centru za socialno delo.	Opis postopka posvojitve

Tabela 9.2: Kodirane izjave za kategorijo Mnenje o bilateralnem sporazumu

Številka intervjuja in izjave	Izjava	Pojem
1_10	Bilateralni sporazum postopek posvojitve oteži in podaljša.	Negativno mnenje
1_11	Je pa vse brezplačno.	Pozitivno mnenje
2_03	Menim, da bilateralni sporazum ne skrajša postopka, ker dokumenti potujejo med ministrstvi, kar samo podaljšuje čas od odločitve o posvojitvi do konca postopka posvojitve	Negativno mnenje
3_08	Velikokrat sva slišala po telefonu, da je sporazum ovira.	Negativno

		mnenje
3_09	Sedaj, ko je sporazum podpisan pa pari ne čakajo nič manj, ampak celo več. Zato se mi ta sporazum ne dopade.	Negativno mnenje
3_10	Ogromno je birokracije, papirnate vojne in veliko umazanih poslov.	Negativno mnenje
4_09	Kakšnih koristi od bilateralnega sporazuma v praksi ni.	Negativno mnenje
4_10	Sporazum je zame v tem primeru le črka na papirju, ki daje našim politikom občutek, da so nekaj naredili. Kakšne velike volje, da bi v praksi resnično kaj spremenili, pa ni.	Negativno mnenje
4_11	Moram tudi povedati, da na našem Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve ne posredujejo in ne nudijo nikakršne pomoči.	Negativno mnenje
5_06	Mislim, da je sporazum potreben in koristen, ker stvari poenostavi in točno določi.	Pozitivno mnenje
5_07	Poskrbel naj bi po mojem tudi za večji red in manjše podkupljivosti in druge nedovoljene stvari.	Pozitivno mnenje

Tabela 9.3: Kodirane izjave za kategorijo Odločitev za posvojitve iz Makedonije

Številka intervjuja in izjave	Izjava	Pojem
1_12	V Sloveniji ni otrok za posvojitve in bi prej postala po letih babica in dedek, kot pa starša.	Dolga čakalna doba v Sloveniji
1_13	Da si mati lahko v roku enega leta še premisli in vzame otroka nazaj.	Negativni razlog v postopku državne posvojitve
1_14	Za Makedonijo pa sva se odločila zato, ker je bila to edina država iz bivše Jugoslavije, kjer se je dalo posvojiti otroka in so nama ti narodi blizu.	Pozitivno mnenje o posvojitvi iz Makedonije
2_04	Makedonija je država, ki nam je blizu še iz časa bivše	Pozitivno

	Jugoslavije	mnenje o posvojitvi iz Makedonije
2_05	Na odločitev je vplival tudi sklenjen sporazum, ki je po eni strani jamčil zakonitost postopka, po drugi strani pa ga je tudi pocenil	Bilateralni sporazum z R Makedonijo
3_11	Za posvojitev iz Makedonije sva se odločila zato, ker bi bilo v Sloveniji zelo težko priti do otroka.	Dolga čakalna doba v Sloveniji
4_12	Realno je za posvojitev otroka v Sloveniji majhna možnost, zato sva začela iskati druge možnosti	Dolga čakalna doba v Sloveniji
4_13	Makedonija nama je bila blizu zaradi tega, ker sva dobila informacijo, da večini slej ko prej uspe, le veliko truda je potrebno vložiti. Nisva pa imela finančnih sredstev, da bi si privoščila kakšno dražjo državo (npr. Rusijo), v Makedoniji pa postopek finančno ni tako velik zalogaj	Pozitivno mnenje o posvojitvi iz Makedonije
5_08	Za posvojitev iz Makedonije sem se odločila, ker ni bilo otroka v Sloveniji, dobila pa sem informacijo, da bi ga lahko dobila iz Makedonije	Dolga čakalna doba v Sloveniji

Tabela 9.4: Kodirane izjave za kategorijo Priprave na posvojitev

Številka intervjuja in izjave	Izjava	Pojem
1_15	Ko si v postopku posvojitve, si neučakan in ti je to odveč, ker se ti zdi, da spet izgubljaš čas.	Negativno mnenje
1_16	Priprave bi morale biti obvezne, saj sem tekom teh postopkov spoznala, da nekateri ljudje, ki posvojijo otroka, sploh ne vejo določenih stvari, ki so bistvene za otroka, za njegov psihični in zdravstveni razvoj.	Pozitivno mnenje
2_06	Na CSD nisva imela nobenih priprav.	Pomanjkanje priprav
2_07	Priprav na posvojitev nisva pogrešala, ker sploh ne veva, kako potekajo oz. ali so se takrat sploh izvajale.	Mnenje o pripravah
3_12	Na CSD nismo imeli nobenih priprav, ker oni sploh niso	Pomanjkanje

	dajali občutka, da poznajo ta način posvojitve.	priprav
3_13	Neke priprave ima Društvo Deteljica v Ljubljani. Je neprofitna organizacija in je potrebno ob vključitvi plačati članarino. Midva sva bila tam samo enkrat, ko smo imeli razgovor, ki sva morala plačati. Že na začetku sva dobila slab občutek, zato se nisva odločila za vstop v to društvo, saj nama ni dajalo garancije, da bi dobila otroka kaj prej.	Priprave v Društvu Deteljica
3_14	Če bi CSD organiziral priprave bi bile dobrodošle.	Pozitivno mnenje
4_14	Posebnih priprav midva nisva imela.	Pomanjkanje priprav
4_15	Usmerjena sva bila sicer na društvo Deteljica, vendar naju je njihov način dela odbil in se za vključitev nisva odločila.	Priprave v Društvu Deteljica
4_16	Sicer pa sva bila bolj prepuščena sebi in so bile priprave bolj v smislu pogovorov s tistimi, ki so to pot že prehodili.	Neformalne priprave
4_17	Obveznost priprav se mi ne zdi smiselna, je pa dobro da so na voljo tistim, ki si to želijo.	Mnenje o pripravah
5_09	Se ne spomnim, da bi bile kakšne posebne priprave, morda samo dva razgovora na to temo.	Pomanjkanje priprav
5_10	Morda bi priprave morale biti bolj usmerjene k temu, kakšne so lahko razmere oz. posledice, če se stvari ne izidejo kot si pričakoval oz. pride do kakšnih resnih težav z otrokom.	Predlog za priprave
5_11	Priprave se mi vsekakor zdijo koristne in potrebne.	Pozitivno mnenje o pripravah

Tabela 9.5: Kodirane izjave za kategorijo Težave in iskanje pomoči

Številka intervjuja in izjave	Izjava	Pojem
1_17	Pomoč bi potrebovala na vseh ravneh, najprej na CSD-ju, potem ministrstvu, potem, da bi bila naša zakonodaja usklajena s sporazumom in bi otroka lahko normalno prijavil kot tujca in ga tudi zdravstveno zavaroval v Sloveniji, pomoč pri urejanju dokumentov in stanovanja v tujini, zdravstvena oskrba v tujini za otroka.	Potrebna pomoč
1_18	Pomoč sva dobila izključno od parov, ki so posvojili pred nama.	Neformalni vir moči
2_08	Pred samim začetkom uvedbe postopka potrebuješ veliko informacij o poteku postopka, kakšne težave lahko pričakuješ.	Potrebna pomoč
2_09	Prav tako meniva, da bi CSD lahko prošnje hitreje reševali.	Potrebna pomoč
2_10	CSD s takimi posvojitvami nimajo izkušenj.	Formalni vir moči
2_11	Rešitve in pomoč sva iskala pri ljudeh, ki so že posvojili otroka.	Neformalni vir moči
3_15	V pomoč nama je bilo Ministrstvo za družino in socialne zadeve (direktorat za družinske zadeve), veleposlaništva v Ljubljani in Skopju.	Formalni vir moči
3_16	V Makedoniji sta nama pomagali dve znanki, pri urejanju stanovanja ter drugih zadev.	Neformalni vir moči
4_02	Poudariti moram, da bi bila brez teh neformalnih informacij v težavah, saj na CSD nisva dobila nobenih uporabnih informacij glede posvojitve v tujini.	Neformalni vir moči
4_06	Pri urejanju bivališča nam je pomagala delavka na CSD v Makedoniji.	Formalni vir moči
4_18	Največ pomoči sva dobila od posvojiteljev, ki so leto pred tem posvojili otroka v Makedoniji.	Neformalni vir moči
4_19	Naslednja velika pomoč je bila spletna stran	Neformalni vir

	www.med.over.net .	moči
4_20	Med samim postopkom pa sva z različnih strani dobila koristne informacije. O tem, da sva v postopku posvojitve, sva odkrito govorila in večkrat sva iz teh pogovorov prišla do ljudi, ki so ali lahko pomagali ali pa so poznali koga, ki bi lahko pomagal	Neformalni vir moči
4_21	Vsa pomoč je bila tako neformalna, od tam, kjer bi jo pričakovala, jo žal ni bilo.	Neformalni vir moči
4_22	Po mojem mnenju bi morali biti, če že imamo nek sporazum, povezani naši in Makedonski CSD. Tako bi bili eni in drugi bolj usposobljeni za pomoč.	Mnenje o virih moči
5_12	Vsa pomoč je bila iz pristojnega centra za socialno delo...	Formalni vir moči
5_13	... in od para, ki je že posvojil.	Neformalni vir moči
5_14	Pomoč bi bila potrebna in koristna morda kot kakšna ura varstva za otroka, ko še urejaš stvari ob prihodu.	Potrebna pomoč

Tabela 9.6: Kodirane izjave za kategorijo Pomoč po končanem postopku posvojitve

Številka intervjuja in izjave	Izjava	Pojem
1_19	Midva se lahko vedno obrneva k socialni delavki na CSD-ju.	Formalni vir moči
1_20	Poleg tega se druživa tudi s starši, ki so posvojili otroka in se pogovarjamo in si želimo, da se bodo otroci poznali, tudi ko bodo starejši, da bodo imeli tudi prijatelja posvojenca.	Neformalni vir moči
2_12	Potrebovala bi pomoč pri urejanju dokumentov za otroka, npr. zdravstveno zavarovanje, daljši porodniški dopust (ne samo 5 mesecev), otrok pa bi moral biti deležen tudi drugih socialnih transferjev, tako kot biološki otroci (npr. denarna pomoč ob rojstvu).	Potrebna pomoč
2_13	Edina svetla izjema je bila najina občina, ki nama je dala denarno pomoč, tako kot jo dobijo otroci, rojeni v	Formalni vir

	Sloveniji.	moči
4_23	Po končanem postopku posvojitve se je spet zatikalo pri urejanju nekaterih dokumentov v Sloveniji. Sicer posebne pomoči nisva pogrešala.	Potrebna pomoč
4_24	Zdaj, po nekaj letih, pa se mi zdi, da bi se pristojne službe morale bolj vključiti v to, da bi spremljale otroka in mu nudile ustrezno pomoč, če bi ocenile, da jo potrebuje (npr. psiholog, specialni pedagog).	Formalni vir moči
4_25	Imamo stike z nekaj drugimi posvojitelji in to je za nas najdragocenejša oblika pomoči. Dobro bi bilo tudi kakšno neformalno druženje, pa seveda tudi predavanje posebej za posvojitelje otrok iz tujine.	Neformalni vir moči

Tabela 9.7: Kodirane izjave za kategorijo Pomen otrokove rodne kulture

Številka intervjuja in izjave	Izjava	Pojem
1_21	Ja, kultura je bila za naju zelo pomembna, saj sva že na začetku vedela, da ne bova posvojila azijskega otroka, ker nama je kultura preveč tuja.	Vpliv kulture pri odločitvi o posvojitvi iz Makedonije
1_22	Makedonska kultura nama je všeč; vse, država, pesmi, ljudje dežela.	Vpliv kulture pri odločitvi o posvojitvi iz Makedonije
1_23	In seveda bova otroka o tej kulturi seznanila in se že zelo veseliva in kmalu bomo šli skupaj na počitnice v Makedonijo. Tudi v Sloveniji smo našli nekaj Makedoncev in se občasno družimo.	Seznanitev otroka z rodno kulturo
2_14	Kultura ni imela vpliva na izbiro države.	Vpliv kulture pri odločitvi o posvojitvi iz Makedonije
2_15	Otrok bo star 5 let in nameravamo skupaj preživeti nekaj dni v Skopju, kjer mu bova skušala na podlagi fotografij, ki jih imamo iz obdobja adaptacije, prikazati, kje je bil	Seznanitev otroka z rodno kulturo

	rojen in kje je preživel prve mesece življenja.	
3_17	Otrokovo kulturo ter njen značaj sva sprejela in se s tem ne obremenjujemo. Živimo normalno družinsko življenje.	Vpliv kulture pri odločitvi o posvojitvi iz Makedonije
4_26	Kultura ni imela vpliva na izbiro države.	Vpliv kulture pri odločitvi o posvojitvi iz Makedonije
4_27	Otrok ve, da je iz Makedonije in ima tudi stike prek razglednic, žal telefonsko ne, ker je problem jezik. Pošljamo si fotografije z rejnico, kjer so zelo lepo skrbeli zanj. Ko bo čas dozorel, načrtujemo obisk Makedonije, da se bo srečal tudi s svojo rejnico.	Seznanitev otroka z rodno kulturo
4_28	Ko bo večji, mu bomo predstavili Makedonijo v tem smislu, da ko se bo v šoli učil nekaj o Sloveniji, bomo doma še kaj prebrali in rekli, kako je ta ista stvar v Makedoniji	Seznanitev otroka z rodno kulturo
5_15	Kultura ni imela vpliv na izbiro.	Vpliv kulture pri odločitvi o posvojitvi iz Makedonije
5_16	Kako jo bom s tem seznanila še nisem razmišljala.	Seznanitev otroka z rodno kulturo

Tabela 9.8: Kodirane izjave za kategorijo Posvojitev romskega otroka

Številka intervjuja in izjave	Izjava	Pojem
1_24	Ne, o tem takrat nisva razmišljala, zato tudi ne vem, kaj bi storila takrat.	Pomen etnične pripadnosti
1_25	Zdaj oba veva, da bi ga vseeno posvojila.	Pozitivno mnenje
2_16	O etnični pripadnosti otroka nisva nikoli razmišljala.	Pomen etnične

		pripadnosti
2_17	V vsakem primeru bi otroka posvojila.	Pozitivno mnenje
3_18	Poreklo naju sploh ni zanimalo kakšno bo.	Pomen etnične pripadnosti
3_19	Tisti, ki hočejo posvojiti otroka in imajo srčno željo nekaj narediti za ta umazani svet, naj se s tem ne obremenjujejo. Raje naj naredijo nekaj dobrega in pomagajo sirotam priti do boljšega življenja.	Pomen etnične pripadnosti
4_29	Popolnoma sva bila pripravljena na romskega otroka, saj sva imela informacijo, da je tudi v Makedoniji precej makedonskih posvojiteljev, ki čakajo na otroka, vendar večina noče romskega. Zato gredo v tujino v glavnem romski otroci.	Pripravljenost na možnost posvojitve romskega otroka
4_30	Kljub zavedanju, da bo lahko zaradi tega imel določene težave, saj živimo v podeželskem okolju, ki ni preveč odprto do drugačnih, sva se bila pripravljena spopasti s tem.	Mnenje o družbenem pogledu na Rome
4_31	Otroka sva tako posvojila takega kot je in ponovno bi se odločila enako.	Pozitivno mnenje
5_17	Ko sem se odločala o otroku se s tem nisem obremenjevala, čeprav sem se potem v trenutku odločila za belega otroka.	Pomen etnične pripadnosti
5_18	Posvojila bi tudi romskega otroka.	Pozitivno mnenje
5_19	Čeprav sedaj vidim, da vse te stvari vseeno vplivajo na kasnejše življenje. Vseeno kljub temu, da toliko govorijo o enakosti.	Mnenje o družbenem pogledu na Rome

Tabela 9.9: Kodirane izjave za kategorijo Seznanitev otroka s posvojitvijo

Številka intervjuja in izjave	Izjava	Pojem
1_26	Ja, začela sva o tem govoriti, sva se pa pred tem pozanimala, kakšen način je najboljši.	Seznanitev otroka s posvojitvijo
1_27	O tem sva se pozanimala iz knjig in vprašala sva tudi za mnenje delavko na CSD-ju, ki je vodila najin postopek, ker ima glede tega sigurno veliko izkušenj in sva ji povsem zaupala.	Vir moči
1_28	Nisva za način, zdaj pa se usedimo in odkrila ti bova veliko skrivnost-to odpade. Sproti in lahkotno.	Način seznanitve
1_29	Zelo pomembno se nama tudi zdi, da nikoli ne bi prikazala bioloških staršev v slabi luči, ker lahko otroka to zaznamuje, da ga starši niso imeli radi ali kaj podobnega. To je bolečina, ki lahko traja vse življenje.	Način seznanitve
1_30	Odločila sva se tudi, da o drugi mami ne govoriva mama, ampak ženska, ki te je rodila.	Način seznanitve
2_18	Otrok ve, da je bil posvojen.	Seznanitev otroka s posvojitvijo
2_19	O družinah so se učili že v vrtcu, tako da v pogovoru ni imel posebnih vprašanj.	Način seznanitve
3_20	Otroku smo vso zadevo zaupali, saj to ne sme biti nobena skrivnost.	Seznanitev otroka s posvojitvijo
3_21	Deklici sva povedala, da je posvojena preko pogovora pri dveh letih.	Način seznanitve
4_32	Od samega začetka sva mu skozi zgodnico pripovedovala o naši zgodbi. Ker je bil že toliko velik, se je spomnil poti iz Makedonije v Slovenijo in to je bila iztočnica.	Seznanitev otroka s posvojitvijo
4_33	Skozi čas je začel spraševati in na vsa vprašanja mu odgovarjava popolnoma odkrito. Tudi v vrtcu sem sodelovala v njegovi skupini, kjer smo s pomočjo knjige, ki govori o posvojitvi, povedali, da je posvojen. Tudi sam	Način seznanitve

	je povedal, kje je rojen. Zaenkrat sprejema to kot nekaj čisto običajnega.	
4_34	Pripravljena sva na to, da bodo vprašanja z leti zahtevnejša, vendar bova vedno popolnoma odkrita.	Način seznanitve
4_35	Ko odraste, sva mu tudi popolnoma pripravljena pomagati iskati njegove korenine.	Pomoč pri iskanju korenin
4_36	Nasvetov tu ne potrebujeva, zanašava se na svojo intuicijo in popolno odkritost in zaenkrat se nama to pozitivno obrestuje.	Vir moči
5_20	Deklici smo že zelo majhni govorili, da jo je rodila druga gospa jaz pa sem sedaj njena mamica.	Seznanitev otroka s posvojitvijo

9.2. Ureditev izjav po kodah in združevanje v podkategorije

Tabela 9.10: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Postopek posvojitve

A. Opis postopka posvojitve		
1_01	V Sloveniji je bil postopek do izdaje mnenja takšen, kot je predpisan z našo zakonodajo za posvojitev otroka iz Slovenije.	
1_07	V Makedoniji sva bivala 1 mesec, potem sva se vrnila v Slovenijo, v njihovi odločbi je pisalo za 1 mesec. 1 mesec je v Sloveniji bilo predpisano, da preučujejo namestitev otroka v družini s strani našega CSD-ja, nakar bi se morala vrniti v Makedonijo, da bi se postopek uradno zaključil.	
1_09	Ko se je komisija zopet sestala, sva lahko prišla dol.	
2_01	Pred začetkom postopka sva zbirala informacije o dokumentih za posvojitev, postopku in tako dalje. Pri tem sva obiskala dve družini, ki sta posvojili otroka iz tujine. V Makedoniji sva bila 2-krat, torej prvi stik z otrokom in nato 30-dnevna adaptacija v Makedoniji. Pri iskanju bivališča so pomagali uslužbenci slovenskega veleposlaništva v Skopju. Celoten postopek od oddaje dokumentov do končne odločbe o posvojitvi je trajal približno 2 leti	
3_01	Najprej sva zbrala vse dokumente, ter jih dala prevesti registrirani prevajalki v makedonski jezik in jih poslala na CSD v Skopje. Ta center je dokumente nekaj časa zadržal, ker je bil s strani ministrstva zaprt pretok dajanja otrok.	

3_03	Kljub temu, da sva vse zelo hitro opravila, sva na odhod v Makedonijo čakala še leto dni, tako, da je vse skupaj trajalo okrogla tri leta.
3_05	V Makedoniji sva bila trikrat , skupno 45 dni. Prvič smo se spoznali s centrom v Skopju - 2 dni, drugič smo prišli po otroka – 40 dni, tretjič srečanje s komisijo za končno posvojitev – 3 dni. Prvič sva šla z vlakom, dvakrat pa z letalom, saj bi bilo z otrokom prenaporno.
3_06	Vse je potekalo preko adaptacijske pogodbe za dobo treh mesecev. Rabili smo dva potna lista, ki ju je izdala ambasada v Skopju. Oni so potrdili tudi turistično vizo.
3_07	Naša posvojitev je potekala, kljub adaptacijski pogodbi, bolj enostransko, ker se na začetku še sanjalo ni o sporazumu, vse je bilo v pripravi in ob naši posvojitvi je bil še nedokončan.
4_01	Oglasila sva se na domačem CSD, kjer smo uradno začeli postopek. Zbrala sva vse dokumente in nato s pomočjo kontakta posvojiteljev, ki so že imeli otroka iz Makedonije (kontakt sva dobila na domačem CSD) prišla do prevajalke, ki nama je dokumente prevedla. Poslala sva jih v Makedonijo in nato sledila napotkom, ki so nama jih dali posvojitelji, s katerimi sva imela kontakt. Klicala sva v Makedonijo, preverjala v kateri fazi je postopek.
4_03	V Makedoniji sva po nekaj mesecih izvedela, da potrebujejo še neke dodatne dokumente in ko sva jih poslala, je bila najina vloga relativno hitro rešena (dober mesec) in bila sva vpisana v register posvojiteljev. Nato sva klicala na CSD, ki sva mu bila dodeljena in skoraj dve leti dobivala odgovor, da otroka za posvojitev nimajo.
4_05	Nato sva končno dobila upanje, da mogoče je en otrok, vendar sva do takrat, ko so se dejansko odločili, da lahko prideva na obisk, čakala še skoraj eno leto. Posebnih priprav na odhod nisva imela, prvi obisk je bil kratek in čustven. Najin otrok je bil takrat v rejniški družini. Nato pa sva še tri mesece čakala, da so nama odobrili, da lahko prideva na enomesečno bivanje.
4_07	V Makedonijo sva torej odšla na obisk le enkrat, drugič sva že dobila otroka in začela enomesečno skupno bivanje.
4_08	Celoten postopek je pri nama trajal tri leta.
5_01	Na pristojni Center za socialno delo sem oddala prošnjo za posvojitev in ker štiri leta ni bilo nobene možnosti, da dobim otroka, tako so mi rekli glade na to da sem že imela svojo hčerko, mi je socialna delavka rekla, če sem kaj razmišljala o mednarodni posvojitvi. Večjih težav z dokumenti ni bilo. V centru za socialno delo sva potem dobila tudi vse potrebne informacije. Vse papirje sva potem odnesla sama v Makedonijo.

5_04	Ko sem že dobila otroka sem videla, da je njihov minister po treh mesecih odobril posvojitev, midva pa sva čakala tri leta.
5_05	V Makedoniji sem bila dvakrat. Prvič, ko sem nesla prošnjo in potem, ko sem šla po otroka. Otroka sem prvič videla, ko sem jo dobila v roke. Prideš v center, ti dajo otroka v roke in tisti hip z njim odideš v hotel. Čez tri ure je bila uradna posvojitev v centru za socialno delo.
B. Slabosti postopka	
1_02	Oseba na CSD, ki je vodila postopek, ni poznala določila ZUP-a in sva morala vsa dokazila, ki bi jih morala ona pridobiti po uradni dolžnosti, prinesiti sama (3. odstavek 139. člena Zakona o splošnem upravnem postopku).
1_03	Uradna oseba se na mednarodno posvojitev ni nič spoznala, ni mogla nič svetovati.
1_04	Za postopek posvojitve sva bila z možem sama, vse sva se sama pozanimala, se naučila, vse sama izpeljala.
1_05	Ker sva bila prvi par, pri katerem je posvojitev potekala po sporazumu, čeprav je bil sporazum že zdavnaj sklenjen, se v praksi še ni uporabljal. Makedonska stran je delala še po starem.
1_06	V Makedoniji sva si vse morala organizirati sama, nihče nič ne pomaga, na nikogar se nimaš obrniti v tuji državi za pomoč, nihče te sploh ne spremlja. Otroka vzameš iz sirotišnice, nato te pridejo iz CSDja v Makedoniji enkrat pogledat in to je to.
1_08	Nastal je problem, ker je v Makedoniji v tem času razpadla komisija na ministrstvu in zaradi tega dolgo časa nisva dobila poziva, da prideva postopek zaključiti, čeprav so ga v Sloveniji že zaključili, in nobena urgencia naših predstavnikov z ministrstva ni zalegla, tako, da sva imela otroka v Sloveniji na črno, v zraku, brez dovoljenja za prebivanje, brez zdravstvenega zavarovanja.
3_02	Med najinim čakanjem sva večkrat klicala na Center za socialno delo v Skopje. Po dveh letih čakanja sva dobila odgovor, da morava vse dokumente obnoviti ter nama postavili rok treh tednov. V kolikor ne bi poslala dokumentov v omejenem času, bi smatrali, da se odpovedujeva otroku
4_02	Poudariti moram, da bi bila brez teh neformalnih informacij v težavah, saj na CSD nisva dobila nobenih uporabnih informacij glede posvojitve v tujini.
5_03	Takrat je tam glavno vlogo igrala podkupnina, a to sem izvedela kasneje.
C. Pozitivne izkušnje med postopkom posvojitve	

2_02	S CSD v Skopju imava zelo pozitivne izkušnje, saj so bili zelo prijazni in nama pomagali pri reševanju težav (npr. bolezen otroka, cepljenja).
Č. Mnenje o postopku	
3_04	Ves postopek je zelo naporen, čeprav se ti na koncu vse poplača, ko dobiš tako srčkanega otroka, kot je bila najina deklica. Stara je bila 10 mesecev ko sva jo dobila

Tabela 9.11: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Mnenje o bilateralnem sporazumu

A. Negativno mnenje	
1_10	Bilateralni sporazum postopek posvojitve oteži in podaljša.
2_03	Menim, da bilateralni sporazum ne skrajša postopka, ker dokumenti potujejo med ministrstvi, kar samo podaljšuje čas od odločitve o posvojitvi do konca postopka posvojitve.
3_08	Velikokrat sva slišala po telefonu, da je sporazum ovira.
3_09	Sedaj, ko je sporazum podpisan pa pari ne čakajo nič manj, ampak celo več. Zato se mi ta sporazum ne dopade.
3_10	Ogromno je birokracije, papirnate vojne in veliko umazanih poslov.
4_09	Kakšnih koristi od bilateralnega sporazuma v praksi ni.
4_10	Sporazum je zame v tem primeru le črka na papirju, ki daje našim politikom občutek, da so nekaj naredili. Kakšne velike volje, da bi v praksi resnično kaj spremenili, pa ni.
4_11	Moram tudi povedati, da na našem Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve ne posredujejo in ne nudijo nikakršne pomoči.
B. Pozitivno mnenje	
1_11	Je pa vse brezplačno.
5_06	Mislim, da je sporazum potreben in koristen, ker stvari poenostavi in točno določi.
5_07	Poskrbel naj bi po mojem tudi za večji red in manjše podkupljivosti in druge nedovoljene stvari.

Tabela 9.12: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Odločitev za posvojitve iz Makedonije

A. Dolga čakalna doba v Sloveniji	
1_12	V Sloveniji ni otrok za posvojitve in bi prej postala po letih babica in dedek, kot pa starša.
3_11	Za posvojitve iz Makedonije sva se odločila zato, ker bi bilo v Sloveniji zelo težko priti do otroka.
4_12	Realno je za posvojitve otroka v Sloveniji majhna možnost, zato sva začela iskati druge možnosti.
5_08	Za posvojitve iz Makedonije sem se odločila, ker ni bilo otroka v Sloveniji, dobila pa sem informacijo, da bi ga lahko dobila iz Makedonije
B. Negativni razlog v postopku državne posvojitve	
1_13	Da si mati lahko v roku enega leta še premisli in vzame otroka nazaj.
C. Pozitivno mnenje o posvojitvi iz Makedonije	
1_14	Za Makedonijo pa sva se odločila zato, ker je bila to edina država iz bivše Jugoslavije, kjer se je dalo posvojiti otroka in so nama ti narodi blizu.
2_04	Makedonija je država, ki nam je blizu še iz časa bivše Jugoslavije.
4_13	Makedonija nama je bila blizu zaradi tega, ker sva dobila informacijo, da večini slej ko prej uspe, le veliko truda je potrebno vložiti. Nisva pa imela finančnih sredstev, da bi si privoščila kakšno dražjo državo (npr. Rusijo), v Makedoniji pa postopek finančno ni tako velik zalogaj
Č. Bilateralni sporazum z R Makedonijo	
2_05	Na odločitev je vplival tudi sklenjen sporazum, ki je po eni strani jamčil zakonitost postopka, po drugi strani pa ga je tudi pocenil

Tabela 9.13: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Priprave na posvojitve

A. Nepotrebnost priprav	
1_15	Ko si v postopku posvojitve, si neučakan in ti je to odveč, ker se ti zdi, da spet izgubljaš čas.
2_07	Priprav na posvojitve nisva pogrešala, ker sploh ne veva, kako potekajo oz. ali so se takrat sploh izvajale.

4_17	Obveznost priprav se mi ne zdi smiselna, je pa dobro da so na voljo tistim, ki si to želijo.
B. Pozitivno mnenje o pripravah	
1_16	Priprave bi morale biti obvezne, saj sem tekom teh postopkov spoznala, da nekateri ljudje, ki posvojijo otroka, sploh ne vejo določenih stvari, ki so bistvene za otroka, za njegov psihični in zdravstveni razvoj.
3_14	Če bi CSD organiziral priprave bi bile dobrodošle.
5_11	Priprave se mi vsekakor zdijo koristne in potrebne.
C. Odsotnost priprav	
2_06	Na CSD nisva imela nobenih priprav.
3_12	Na CSD nismo imeli nobenih priprav, ker oni sploh niso dajali občutka, da poznajo ta način posvojitve.
4_14	Posebnih priprav midva nisva imela.
5_09	Se ne spomnim, da bi bile kakšne posebne priprave, morda samo dva razgovora na to temo.
Č. Priprave v Društvu Deteljica	
3_13	Neke priprave ima Društvo Deteljica v Ljubljani. Je neprofitna organizacija in je potrebno ob vključitvi plačati članarino. Midva sva bila tam samo enkrat, ko smo imeli razgovor, ki sva morala plačati. Že na začetku sva dobila slab občutek, zato se nisva odločila za vstop v to društvo, saj nama ni dajalo garancije, da bi dobila otroka kaj prej.
4_15	Usmerjena sva bila sicer na društvo Deteljica, vendar naju je njihov način dela odbil in se za vključitev nisva odločila.
D. Neformalne priprave	
4_16	Sicer pa sva bila bolj prepuščena sebi in so bile priprave bolj v smislu pogovorov s tistimi, ki so to pot že prehodili.
E. Predlog za priprave	
5_10	Morda bi priprave morale biti bolj usmerjene k temu, kakšne so lahko razmere oz. posledice, če se stvari ne izidejo kot si pričakoval oz. pride do kakšnih resnih težav z otrokom.

Tabela 9.14: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Težave in iskanje pomoči

A. Potrebna pomoč	
1_17	Pomoč bi potrebovala na vseh ravneh, najprej na CSD-ju, potem ministrstvu, potem, da bi bila naša zakonodaja usklajena s sporazumom in bi otroka lahko normalno prijavil kot tujca in ga tudi zdravstveno zavaroval v Sloveniji, pomoč pri urejanju dokumentov in stanovanja v tujini, zdravstvena oskrba v tujini za otroka.
2_08	Pred samim začetkom uvedbe postopka potrebuješ veliko informacij o poteku postopka, kakšne težave lahko pričakuješ
2_09	Prav tako meniva, da bi CSD lahko prošnje hitreje reševali
5_14	Pomoč bi bila potrebna in koristna morda kot kakšna ura varstva za otroka, ko še urejaš stvari ob prihodu.
B. Neformalni vir moči	
1_18	Pomoč sva dobila izključno od parov, ki so posvojili pred nama
2_11	Rešitve in pomoč sva iskala pri ljudeh, ki so že posvojili otroka
3_16	V Makedoniji sta nama pomagali dve znanki, pri urejanju stanovanja ter drugih zadev
4_02	Poudariti moram, da bi bila brez teh neformalnih informacij v težavah, saj na CSD nisva dobila nobenih uporabnih informacij glede posvojitve v tujini.
4_18	Največ pomoči sva dobila od posvojiteljev, ki so leto pred tem posvojili otroka v Makedoniji
4_19	Naslednja velika pomoč je bila spletna stran www.med.over.net
4_20	Med samim postopkom pa sva z različnih strani dobila koristne informacije. O tem, da sva v postopku posvojitve, sva odkrito govorila in večkrat sva iz teh pogovorov prišla do ljudi, ki so ali lahko pomagali ali pa so poznali koga, ki bi lahko pomagal
4_21	Vsa pomoč je bila tako neformalna, od tam, kjer bi jo pričakovala, jo žal ni bilo.
5_13	... in od para, ki je že posvojil.
C. Formalni vir moči	
2_10	CSD s takimi posvojitvami nimajo izkušenj

3_15	V pomoč nama je bilo Ministrstvo za družino in socialne zadeve (direktorat za družinske zadeve), veleposlaništva v Ljubljani in Skopju
4_06	Pri urejanju bivališča nam je pomagala delavka na CSD v Makedoniji
5_12	Vsa pomoč je bila iz pristojnega centra za socialno delo...
Č. Predlog za izboljšanje mreže virov moči	
4_22	Po mojem mnenju bi morali biti, če že imamo nek sporazum, povezani naši in Makedonski CSD. Tako bi bili eni in drugi bolj usposobljeni za pomoč

Tabela 9.15: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Pomoč po končanem postopku posvojitve

A. Potrebna pomoč	
2_12	Potrebovala bi pomoč pri urejanju dokumentov za otroka, npr. zdravstveno zavarovanje, daljši porodniški dopust (ne samo 5 mesecev), otrok pa bi moral biti deležen tudi drugih socialnih transferjev, tako kot biološki otroci (npr. denarna pomoč ob rojstvu).
4_23	Po končanem postopku posvojitve se je spet zatikalo pri urejanju nekaterih dokumentov v Sloveniji. Sicer posebne pomoči nisva pogrešala.
B. Formalni vir moči	
1_19	Midva se lahko vedno obrneva k socialni delavki na CSD-ju.
2_13	Edina svetla izjema je bila najina občina, ki nama je dala denarno pomoč, tako kot jo dobijo otroci, rojeni v Sloveniji.
4_24	Zdaj, po nekaj letih, pa se mi zdi, da bi se pristojne službe morale bolj vključiti v to, da bi spremljale otroka in mu nudile ustrezno pomoč, če bi ocenile, da jo potrebuje (npr. psiholog, specialni pedagog).
C. Neformalni vir moči	
1_20	Poleg tega se druživa tudi s starši, ki so posvojili otroka in se pogovarjamo in si želimo, da se bodo otroci poznali, tudi ko bodo starejši, da bodo imeli tudi prijatelja posvojenca.
4_25	Imamo stike z nekaj drugimi posvojitelji in to je za nas najdragocenejša oblika pomoči. Dobro bi bilo tudi kakšno neformalno druženje, pa seveda tudi predavanje posebej za posvojitelje otrok iz tujine.

Tabela 9.16: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Pomen otrokove rodne kulture

A. Vpliv kulture pri odločitvi o posvojitvi iz Makedonije	
1_21	Ja, kultura je bila za naju zelo pomembna, saj sva že na začetku vedela, da ne bova posvojila azijskega otroka, ker nama je kultura preveč tuja.
1_22	Makedonska kultura nama je všeč; vse, država, pesmi, ljudje dežela.
2_14	Kultura ni imela vpliva na izbiro države.
3_17	Otrokovo kulturo ter njen značaj sva sprejela in se s tem ne obremenjujemo. Živimo normalno družinsko življenje.
4_26	Kultura ni imela vpliva na izbiro države.
5_15	Kultura ni imela vpliv na izbiro.
B. Seznaitvev otroka z rodno kulturo	
1_23	In seveda bova otroka o tej kulturi seznani in se že zelo veseliva in kmalu bomo šli skupaj na počitnice v Makedonijo. Tudi v Sloveniji smo našli nekaj Makedoncev in se občasno družimo.
2_15	Otrok bo star 5 let in nameravamo skupaj preživeti nekaj dni v Skopju, kjer mu bova skušala na podlagi fotografij, ki jih imamo iz obdobja adaptacije, prikazati, kje je bil rojen in kje je preživel prve mesece življenja.
4_27	Otrok ve, da je iz Makedonije in ima tudi stike prek razglednic, žal telefonsko ne, ker je problem jezik. Pošiljamo si fotografije z rejnico, kjer so zelo lepo skrbeli zanj. Ko bo čas dozorel, načrtujemo obisk Makedonije, da se bo srečal tudi s svojo rejnico.
4_28	Ko bo večji, mu bomo predstavili Makedonijo v tem smislu, da ko se bo v šoli učil nekaj o Sloveniji, bomo doma še kaj prebrali in rekli, kako je ta ista stvar v Makedoniji.
5_16	Kako jo bom s tem seznani še nisem razmišljala.

Tabela 9.17: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Posvojitev romskega otroka

A. Pomen etnične pripadnosti	
1_24	Ne, o tem takrat nisva razmišljala, zato tudi ne vem, kaj bi storila takrat.
2_16	O etnični pripadnosti otroka nisva nikoli razmišljala.

3_18	Poreklo naju sploh ni zanimalo kakšno bo.
3_19	Tisti, ki hočejo posvojiti otroka in imajo srčno željo nekaj narediti za ta umazani svet, naj se s tem ne obremenjujejo. Raje naj naredijo nekaj dobrega in pomagajo sirotam priti do boljšega življenja
5_17	Ko sem se odločala o otroku se s tem nisem obremenjevala, čeprav sem se potem v trenutku odločila za belega otroka.
B. Pozitivno mnenje	
1_25	Zdaj oba veva, da bi ga vseeno posvojila.
2_17	V vsakem primeru bi otroka posvojila.
4_13	Otroka sva tako posvojila takega kot je in ponovno bi se odločila enako.
5_18	Posvojila bi tudi romskega otroka.
C. Pripravljenost na možnost posvojitve romskega otroka	
4_29	Popolnoma sva bila pripravljena na romskega otroka, saj sva imela informacijo, da je tudi v Makedoniji precej makedonskih posvojiteljev, ki čakajo na otroka, vendar večina noče romskega. Zato gredo v tujino v glavnem romski otroci.
Č. Mnenje o družbenem pogledu na Rome	
4_30	Kljub zavedanju, da bo lahko zaradi tega imel določene težave, saj živimo v podeželskem okolju, ki ni preveč odprto do drugačnih, sva se bila pripravljena spopasti s tem.
5_19	Čeprav sedaj vidim, da vse te stvari vseeno vplivajo na kasnejše življenje. Vseeno kljub temu, da toliko govorijo o enakosti.

Tabela 9.18: Izjave, urejene po kodah in združene v podkategorije pri kategoriji Seznanitev otroka s posvojitvijo

A. Seznanitev otroka s posvojitvijo	
1_26	Ja, začela sva o tem govoriti, sva se pa pred tem pozanimala, kakšen način je najboljši.
2_18	Otrok ve, da je bil posvojen.
3_20	Otroku smo vso zadevo zaupali, saj to ne sme biti nobena skrivnost.
4_23	Od samega začetka sva mu skozi zgodnico pripovedovala o naši zgodbi. Ker je bil že toliko velik, se je spomnil poti iz Makedonije v Slovenijo in to je bila

	iztočnica.
5_20	Deklici smo že zelo majhni govorili, da jo je rodila druga gospa jaz pa sem sedaj njena mamica.
B. Način seznanitve	
1_28	Nisva za način, zdaj pa se usedimo in odkrila ti bova veliko skrivnost-to odpade. Sproti in lahkotno.
1_29	Zelo pomembno se nama tudi zdi, da nikoli ne bi prikazala bioloških staršev v slabi luči, ker lahko otroka to zaznamuje, da ga starši niso imeli radi ali kaj podobnega. To je bolečina, ki lahko traja vse življenje.
1_30	Odločila sva se tudi, da o drugi mami ne govoriva mama, ampak ženska, ki te je rodila.
2_19	O družinah so se učili že v vrtcu, tako da v pogovoru ni imel posebnih vprašanj.
3_21	Deklici sva povedala, da je posvojena preko pogovora pri dveh letih.
4_33	Skozi čas je začel spraševati in na vsa vprašanja mu odgovarjava popolnoma odkrito. Tudi v vrtcu sem sodelovala v njegovi skupini, kjer smo s pomočjo knjige, ki govori o posvojitvi, povedali, da je posvojen. Tudi sam je povedal, kje je rojen. Zaenkrat sprejema to kot nekaj čisto običajnega.
4_34	Pripravljena sva na to, da bodo vprašanja z leti zahtevnejša, vendar bova vedno popolnoma odkrita.
C. Vir moči	
1_27	O tem sva se pozanimala iz knjig in vprašala sva tudi za mnenje delavko na CSD-ju, ki je vodila najin postopek, ker ima glede tega sigurno veliko izkušenj in sva ji povsem zaupala.
4_36	Nasvetov tu ne potrebujeva, zanašava se na svojo intuicijo in popolno odkritost in zaenkrat se nama to pozitivno obrestuje.
Č. Pomoč pri iskanju korenin	
4_35	Ko odraste, sva mu tudi popolnoma pripravljena pomagati iskati njegove korenine.